ਰਾਜਸਥਾਨ ਦੀ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ & ਹੋਰ
ਬਨਾਮ
ਸ਼ਰਵਾਨ ਕੁਮਾਰ ਕੁਮਾਵਤ ਆਦਿ ਆਦਿ

(2016 ਦੀ ਸਿਵਲ ਅਪੀਲ ਨੰ. 1162-1171)
ਅਗਸਤ 01, 2023
[ਏ. ਐਸ. ਬੋਪੰਨਾ ਅਤੇ ਐਮ. ਐਮ. ਸੁੰਦਰੇਸ਼*, ਨਿਆਂਕਾ.]

ਵਿਚਾਰਣ ਲਈ ਮੁੱਦਾ: ਮੁੱਦਾ ਰਾਜਸਥਾਨ ਮਾਈਨਰ ਮਿਨਰਲ ਕੰਸੈਸ਼ਨ ਨਿਯਮ, 1986 ਦੇ ਨਿਯਮ 4(10) ਅਤੇ 7(3) ਦੀ ਸੰਵਿਧਾਨਿਕਤਾ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਖਾਣਾਂ ਦੇ ਲਾਇਸੈਂਸ ਦੇਣ ਅਤੇ ਨਵੀਨੀਕਰਨ 'ਤੇ ਪਾਬੰਦੀ ਅਤੇ ਲਾਇਸੈਂਸ ਦੇਣ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੇ ਬਾਰੇ ਵਿੱਚ ਹੈ; ਕੀ ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਨਿਯਮਾਂ ਨੂੰ ਗਲਤ ਸਮਝਿਆ ਹੈ ਅਨਦੇਖਾ ਕਰਦਿਆਂ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਖਾਣਾਂ ਅਤੇ ਖਨਿਜਾਂ ਦੇ ਵਿਕਾਸ ਅਤੇ ਨਿਯਮਨ ਐਕਟ, 1957 ਦੀ ਧਾਰਾ 15 ਅਧੀਨ ਖਨਿਜਾਂ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਨਿਯਮ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਨੂੰ ਨਜ਼ਰਅੰਦਾਜ਼ ਕਰਦਿਆਂ; ਅਤੇ ਕੀ ਕਿਸੇ ਸਰਕਾਰੀ ਜ਼ਮੀਨ ਦੇ ਲਾਇਸੈਂਸ ਲਈ ਬੇਨਤੀ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ ਜੋ ਬੇਨਤੀ ਲੰਬਿਤ ਹੈ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਕਿਸਮ ਦੀ ਜ਼ਮੀਨ ਵਿੱਚ ਮਿੱਟੀ ਹੇਠਾਂ ਖਨਿਜਾਂ 'ਤੇ ਕੋਈ ਅਧਿਕਾਰ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ।

ਖਾਣਾਂ ਅਤੇ ਖਨਿਜ – ਖਾਣਾਂ ਦੇ ਲਾਇਸੈਂਸ ਦੇਣਾ – ਕੁਝ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਧਿਕਾਰ/ਪਸੰਦੀਦਾ ਅਧਿਕਾਰ:

ਫੈਸਲਾ: ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ, ਬੇਨਤੀਕਰਤਾ ਨੂੰ ਖਨਿਜ ਦੇ ਲਾਇਸੈਂਸ ਦੇਣ ਦਾ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਧਿਕਾਰ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ – ਸਰਕਾਰੀ ਜ਼ਮੀਨ ਦੇ ਲਾਇਸੈਂਸ ਲਈ ਬੇਨਤੀ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ ਜੋ ਬੇਨਤੀ ਲੰਬਿਤ ਹੈ ਜਾਂ ਖਨਿਜਾਂ 'ਤੇ ਜਿਸ 'ਤੇ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਅਤੇ ਨਿਯਮਨ ਕੰਟਰੋਲ ਹੈ, ਉਤੇ ਕੋਈ ਅਧਿਕਾਰ ਨਹੀਂ ਹੈ – ਕੇਵਲ ਬੇਨਤੀ ਦਾਖਲ ਕਰਨ ਨਾਲ ਹੀ ਕੋਈ ਅਧਿਕਾਰ ਪੈਦਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ – ਜਦੋਂ ਕੋਈ ਯੋਗ ਅਧਿਕਾਰੀ ਜਨਹਿੱਤ ਵਿੱਚ ਫੈਸਲਾ ਲੈਂਦਾ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਨਿਲਾਮੀ ਵਰਗੀ ਬਿਹਤਰ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਵਿਕਸਿਤ ਕਰਕੇ, ਸਰਕਾਰੀ ਜ਼ਮੀਨ 'ਤੇ ਲਾਇਸੈਂਸ ਲਈ ਬੇਨਤੀਕਰਤਾ ਦਾ ਕੋਈ ਵੀ ਅਧਿਕਾਰ, ਜੇਕਰ ਹੋਵੇ, ਆਪਣੇ ਆਪ ਗਾਇਬ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ – ਰਾਜਸਥਾਨ ਮਾਈਨਰ ਮਿਨਰਲ ਕੰਸੈਸ਼ਨ ਨਿਯਮ, 1986 – ਨਿਯਮ 4(10) ਅਤੇ 7(3)।

ਖਾਣਾਂ ਅਤੇ ਖਨਿਜ – ਖਾਣਾਂ ਦੇ ਲਾਇਸੈਂਸ – ਵਾਜਬ ਉਮੀਦ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਦਾ ਸੱਦਾ – ਲੰਬਿਤ ਬੇਨਤੀ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ:

ਫੈਸਲਾ: ਵਾਜਬ ਉਮੀਦ ਇੱਕ ਕਮਜ਼ੋਰ ਅਤੇ ਸੰਯਮਤ ਅਧਿਕਾਰ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਕਾਨੂੰਨ ਦੁਆਰਾ ਅਧਿਸੂਚਿਤ – ਜਦੋਂ ਸਰਕਾਰ ਸਾਰੇ ਯੋਗ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਬਰਾਬਰ ਮੌਕਾ ਦੇਣ ਲਈ ਨਿਲਾਮੀ ਦੁਆਰਾ ਨਿਆਂਪੂਰਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਉਹ ਲੰਬਿਤ ਬੇਨਤੀ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਕੇਵਲ ਲਾਇਸੈਂਸ ਲਈ ਹੱਕਦਾਰ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ – ਅਧਿਕਾਰ ਕਾਨੂੰਨੀ ਨਾ ਹੋਣ ਕਾਰਨ, ਇਲਾਵਾ ਇਸ ਤੋਂ ਕਿ ਇਹ ਗੈਰ-ਮੌਜੂਦ ਹੈ, ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ।

ਖਾਨਾਂ ਅਤੇ ਖਨਿਜ – ਖਨਨ ਲੀਜ਼ – ਖਨਨ ਵਿੱਚ ਮੌਲਿਕ ਅਧਿਕਾਰ:

ਫੈਸਲਾ : ਖਨਨ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਮੌਲਿਕ ਅਧਿਕਾਰ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਖਾਨਾਂ ਅਤੇ ਖਨਿਜ – ਖਨਨ ਲੀਜ਼ – ਨਵੇਂ ਸੋਧੇ ਨਿਯਮ – ਸੋਧਾਂ ਵਿੱਚ ਕਾਨੂੰਨੀ ਬਦਨੀਅਤੀ:

ਫੈਸਲਾ : ਚੁਣੌਤੀ ਦਿੱਤੇ ਨਿਯਮ ਕੇਵਲ ਫੈਸਲਿਆਂ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਲਈ ਹੀ ਨਹੀਂ ਲਿਆਂਦੇ ਗਏ ਹਨ – ਇੱਕ ਫੈਸਲੇ ਦੀ ਬੁਨਿਆਦ ਨੂੰ ਹਟਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਖਾਸ ਤੌਰ 'ਤੇ ਜਦੋਂ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰਨ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਉਪਲਬਧ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਸਾਰਵਜਨਿਕ ਹਿੱਤ ਵਿੱਚ ਉਚਿਤ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਇੱਕ ਕਾਨੂੰਨ ਵਾਂਗ ਨਹੀਂ ਵਿਚਾਰਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ – ਅਪੀਲਕਰਤਾਓਂ ਨੇ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਗਏ ਆਦੇਸ਼ਾਂ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਉਚਿਤ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਪਾਲਣਾ ਕੀਤੀ ਹੈ – ਇਸ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਵਿੱਚ, ਸੋਧਾਂ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਕਾਨੂੰਨੀ ਬਦਨੀਅਤੀ ਨਹੀਂ ਹੈ – ਰਾਜਸਥਾਨ ਮਾਈਨਰ ਮਿਨਰਲ ਕੰਸੈਸ਼ਨ ਨਿਯਮ, 1986 – ਆਰ.ਆਰ. 4(10) ਅਤੇ 7(3)।

ਰਾਜਸਥਾਨ ਮਾਈਨਰ ਮਿਨਰਲ ਕੰਸੈਸ਼ਨ ਨਿਯਮ, 1986 – ਆਰ.ਆਰ. 4(10) ਅਤੇ 7(3) – ਸੰਵਿਧਾਨਿਕਤਾ ਦਾ:

ਫੈਸਲਾ : ਨਿਯਮਾਂ ਵਿੱਚ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸੋਧ – ਸੋਧਾਂ ਨੂੰ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਲਈ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਜਾਰੀ ਕਰਨਾ – ਪਹਿਲੇ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਪਹਿਲੇ ਸੇਵਾ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਛੋਟੇ ਖਨਿਜਾਂ ਦੀ ਲੀਜ਼ਿੰਗ ਲਈ ਸਾਰੇ ਲੰਬਿਤ ਅਰਜ਼ੀਆਂ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਾਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਜਦੋਂ ਕਿ ਨਿਲਾਮੀ ਰਾਹੀਂ 50% ਲੀਜ਼ਾਂ ਦੇ ਅਨੁਦਾਨ ਨੂੰ ਸਹੂਲਤ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸਿਵਾਏ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸ਼੍ਰੇਣੀਆਂ ਦੇ ਜੋ ਤਰਜੀਹ ਲਈ ਯੋਗ ਹਨ – ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਡਿਵੀਜ਼ਨ ਬੈਂਚ ਨੇ ਸੋਧਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਗੈਰਕਾਨੂੰਨੀ ਕਰਾਰ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਅਰਜ਼ੀਦਾਰਾਂ ਨੂੰ ਸੁਣਵਾਈ ਨਹੀਂ ਮਿਲੀ, ਅਤੇ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਪਹਿਲਾਂ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਗਏ ਆਦੇਸ਼ਾਂ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ 'ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਅਰਜ਼ੀਆਂ ਨੂੰ ਮੁੜ ਜਿਊਂਦਾ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਵਾਜਬ ਉਮੀਦ ਅਤੇ ਅਧਿਕਾਰ ਹਨ – ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਮੁੱਦਿਆਂ ਨੂੰ ਗਲਤ ਸਮਝਿਆ ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਨਜ਼ਰਅੰਦਾਜ਼ ਕਰਦਿਆਂ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾਓਂ ਨੂੰ ਸ਼ਕਤੀ ਦਾ ਪ੍ਰਤਿਨਿਧਿਤਵ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਜੋ ਸਹੀ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ – ਨਾ ਤਾਂ ਕੋਈ ਅਧਿਕਾਰ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਇਹ ਸਰਕਾਰੀ ਜ਼ਮੀਨ 'ਤੇ ਇੱਕ ਅਰਜ਼ੀ ਦੁਆਰਾ ਵੇਸਟ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ – ਕਾਨੂੰਨ ਇੱਕ ਸਮਰੱਥ ਅਥਾਰਟੀ ਦੁਆਰਾ ਸੋਧ ਲਿਆਉਣ ਵਿੱਚ ਪਾਰਟੀਆਂ ਨੂੰ ਸੁਣਵਾਈ ਦੇਣ ਦੀ ਸਹੂਲਤ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦਾ – ਇਸ ਲਈ, ਚੁਣੌਤੀ ਦਿੱਤਾ ਫੈਸਲਾ ਰੱਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ – ਖਾਨਾਂ ਅਤੇ ਖਨਿਜ (ਵਿਕਾਸ ਅਤੇ ਨਿਯਮਨ) ਐਕਟ, 1957।

ਤਮਿਲਨਾਡੂ ਰਾਜ ਬਨਾਮ ਹਿੰਦ ਸਟੋਨ ਅਤੇ ਹੋਰ [(1981) 2 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 205 : 1981 (2) ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 742; ਮੋਨੇਟ ਇਸਪਾਤ ਅਤੇ ਐਨਰਜੀ ਲਿਮਿਟੇਡ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤ ਸੰਘ (2012) 11 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 1 : 2012 (7) ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 664; ਕੇਰਲਾ ਸਟੇਟ ਬੇਵਰੇਜਿਜ਼ (ਐਮ ਅਤੇ ਐਮ) ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨ ਲਿਮਿਟੇਡ ਬਨਾਮ ਪੀ.ਪੀ. ਸੁਰੇਸ਼ (2019) 9 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 710 : 2019 (17) ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 164; ਕੇ.ਏ.ਪ੍ਰਭਾਕਰਨ ਐਡਵੋ. ਬਨਾਮ ਵੀ. ਸਿਵਾਨਮੋਹਨ (2019) 11 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 186 : (2019) 9 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 437 : [2010] 10 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 971 – ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ।

ਸਿਵਲ ਅਪੀਲੇਟ ਜੁਰਿਸਡਿਕਸ਼ਨ: ਸਿਵਲ ਅਪੀਲ ਨੰਬਰ 1162-1171 ਦੇ 2016.

ਰਾਜਸਥਾਨ ਦੀ ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਜੈਪੁਰ ਵਿੱਚ 08.08.2013 ਨੂੰ ਦਿਤੇ ਗਏ ਫੈਸਲੇ ਅਤੇ ਆਦੇਸ਼ ਤੋਂ ਜਿਸ ਦੇ DBCWP ਨੰਬਰ 9626, 9639, 9641, 9642, 9643, 9651, 9652, 9662, 9663 ਅਤੇ 9644 ਦੇ 2013 ਹਨ।

ਨਾਲ

ਸਿਵਲ ਅਪੀਲ ਨੰਬਰ 1212-1214, 1207-1211, 1202-1206, 1182-1186, 1172-1176, 1177-1181, 1187-1189, 1197-1199, 1195-1196, 1200-1201 ਅਤੇ 1190-1194 ਦੇ 2016.

ਡਾ. ਮਨੀਸ਼ ਸਿੰਘਵੀ, ਸੀਨੀਅਰ ਐਡਵੋਕੇਟ, ਇਰਸ਼ਾਦ ਅਹਮਦ, ਅਪੂਰਵ, ਮਿਸ ਧੁਨਾਬਗੀ ਅਗਰਵਾਲ, ਅਰਪਿਤ ਪਾਰਕਾਸ਼, ਮਿਸ ਸੁਭਾਂਗੀ ਅਗਰਵਾਲ, ਮਿਲਿੰਦ ਕੁਮਾਰ, ਐਡਵੋਕੇਟਸ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਲਈ।

ਮਿਸ ਸ਼ੋਭਾ ਗੁਪਤਾ, ਮਿਸ ਅੰਕਿਤਾ ਗੁਪਤਾ, ਰਾਣਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ, ਵਿਵੇਕ ਕੁਮਾਰ ਸਿੰਘ, ਰਵੀਸ਼ ਸਿੰਘ, ਮਿਸ ਆਕਾਂਕਸ਼ਾ ਸਿੰਘ, ਅਵਿਜੀਤ ਕੁਮਾਰ, ਅਭਿਲਾਸ਼ ਤ੍ਰਿਪਾਠੀ, ਆਸੁਤੋਸ਼ ਦੁਬੇ, ਅਭਿਸ਼ੇਕ ਚੌਹਾਨ, ਮਿਸਿਜ਼ ਰਾਜਸ਼੍ਰੀ ਦੁਬੇ, ਅਮਿਤ ਪੀ ਸ਼ਾਜੀ, ਗੌਰਵ ਯਾਦਵ, ਮਨੀਸ਼ ਧਿੰਗਰਾ, ਅਮਿਤ ਕੁਮਾਰ, ਮਿਸ ਆਰਤੀ ਗੁਪਤਾ, ਅਨੁਜ ਭੰਡਾਰੀ, ਵਿਪਿਨ ਕੁਮਾਰ ਜੈ, ਮਿਸ ਨਮਿਤਾ ਚੌਧਰੀ, ਐਡਵੋਕੇਟਸ ਜਵਾਬਦੇਹਾਂ ਲਈ।

ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਮੋਹਨ ਮੁਰਲੀ ਸੁੰਦਰੇਸ਼, ਨਾਇਬ ਨਿਆਂਕਾ ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ

ਐਮ. ਐਮ. ਸੁੰਦਰੇਸ਼, ਨਾਇਬ ਨਿਆਂਕਾ

1. ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰੀਆਂ ਅਪੀਲਾਂ ਵਿੱਚ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਰਾਜਸਥਾਨ ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ, ਜੈਪੁਰ ਬੈਂਚ ਦੇ ਡਿਵੀਜ਼ਨ ਬੈਂਚ ਦੇ

ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਪਲਟਣ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਜਿਸ ਨੇ ਰਾਜਸਥਾਨ ਮਾਈਨਰ ਮਿਨਰਲ ਕੰਸੈਸ਼ਨ ਰੂਲਜ਼, 1986 ("ਨਿਯਮ" ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਜਾਣਿਆ ਜਾਂਦਾ) ਦੇ ਨਿਯਮ 4 ਦੇ ਉਪ-ਨਿਯਮ (10) ਅਤੇ ਨਿਯਮ 7 ਦੇ ਉਪ-ਨਿਯਮ (3) ਨੂੰ ਅਸੰਵਿਧਾਨਿਕ ਐਲਾਨਿਆ।

2. ਡਾ. ਮਨੀਸ਼ ਸਿੰਘਵੀ, ਸਿੱਖਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਸੀਨੀਅਰ ਐਡਵੋਕੇਟ, ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਦੇ ਲਈ ਹਾਜ਼ਰ ਹੋਏ ਅਤੇ ਮਿਸ ਸ਼ੋਭਾ ਗੁਪਤਾ, ਸਿੱਖਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਐਡਵੋਕੇਟ-ਆਨ-ਰਿਕਾਰਡ & ਮਿਸ ਅੰਕਿਤਾ ਗੁਪਤਾ, ਸਿੱਖਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਐਡਵੋਕੇਟ, ਜਵਾਬਦੇਹਾਂ ਦੇ ਲਈ ਹਾਜ਼ਰ ਹੋਏ।

ਨਿਯਮਾਂ ਦਾ ਦੌਰਾ:

3. ਨਿਯਮਾਂ ਨੂੰ ਖਾਣਾਂ ਅਤੇ ਖਨਿਜ (ਵਿਕਾਸ ਅਤੇ ਨਿਯਮਨ) ਐਕਟ, 1957 ("1957 ਐਕਟ" ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਜਾਣਿਆ ਜਾਂਦਾ) ਦੀ ਧਾਰਾ 15 ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦੀ ਕਸਰਤ ਕਰਦਿਆਂ ਪਹਿਲੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੁਆਰਾ ਕਾਨੂੰਨ ਵਿੱਚ ਲਿਆਂਦੇ ਗਏ ਸਨ ਤਾਂ ਜੋ ਖਾਣ ਲਾਇਸੈਂਸਾਂ, ਖਾਣ ਲੀਜ਼ਾਂ ਅਤੇ ਹੋਰ ਖਨਿਜ ਕੰਸੈਸ਼ਨਾਂ ਦੇ ਗ੍ਰਾਂਟ ਨੂੰ ਨਿਯਮਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕੇ। ਨਿਯਮਾਂ ਦਾ ਅਧਿਆਇ II ਲੀਜ਼ਾਂ ਦੇ ਗ੍ਰਾਂਟ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੈ। ਨਿਯਮ 7 ਕੁਝ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੇ ਪਸੰਦੀਦਾ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਬਾਰੇ ਗੱਲ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਉਕਤ ਨਿਯਮ ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ, 28.01.2011 ਨੂੰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸੋਧ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਮੌਜੂਦ, ਇੱਕ ਬਿਨੈਕਾਰ ਨੂੰ ਸਮੇਂ ਦੇ ਪਹਿਲੂ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਹੋਰਾਂ ਉੱਤੇ ਪਸੰਦੀਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਹੋਣਗੇ ਜੇਕਰ ਉਸਦੀ ਬਿਨੈ ਪਹਿਲਾਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੋਵੇ। ਜਦੋਂ ਇੱਕ ਸਰਕਾਰੀ ਕੰਪਨੀ ਜਾਂ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨ ਤੋਂ ਬਿਨੈ ਮਿਲਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਇਹ ਪਸੰਦੀਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਉਪਲਬਧ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਹ ਨੋਟ ਕਰਨਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਨਿਯਮ ਪਹਿਲੇ ਬਿਨੈਕਾਰ ਨੂੰ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਨਿਯਮਾਂ ਵਿੱਚ ਉਚਿਤ ਸੋਧ ਕਰਨ ਦੇ ਰਸਤੇ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ। ਨਿਯਮ 7 ਦੇ ਉਪ-ਨਿਯਮ (2) ਨੇ ਲੀਜ਼ ਲਈ ਹੱਕਦਾਰ ਇਕਾਈਆਂ ਦੀ ਇੱਕ ਸੂਚੀ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਵਾਈ ਹੈ।

4. ਉਪਰੋਕਤ ਨਿਯਮਾਂ ਵਿੱਚ ਸੋਧਾਂ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ। 28.01.2011 ਦੀ ਤਾਰੀਖ ਵਾਲੀ ਇੱਕ ਸੂਚਨਾ ਰਾਹੀਂ, ਨਿਯਮ 4 ਵਿੱਚ ਉਪ-ਨਿਯਮ (10) ਨੂੰ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਇਹ ਸ਼ਰਤ ਰੱਖੀ ਗਈ ਕਿ ਸਰਕਾਰੀ ਜ਼ਮੀਨ 'ਤੇ ਮਾਈਨਿੰਗ ਲੀਜ਼ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ, ਮਾਰਬਲ ਅਤੇ ਗ੍ਰੈਨਾਈਟ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ, ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਖੇਤਰ ਨੂੰ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਨਾ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਅਰਜ਼ੀਆਂ ਨੂੰ ਸੱਦਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਨੇ ਇਹ ਵੀ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸੂਚਨਾ ਦੀ ਤਾਰੀਖ ਤੱਕ ਲੰਬਿਤ ਅਰਜ਼ੀਆਂ ਨੂੰ ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਲਾਗੂ ਨਿਯਮਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਨਿਪਟਾਇਆ ਜਾਵੇਗਾ। ਸ਼ਾਇਦ ਇਹ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਗਏ ਆਦੇਸ਼ ਦੀ ਗਲਤ ਸਮਝ ਦੇ ਕਾਰਨ ਹੋਵੇ।

5. ਨਿਯਮ 7 ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਹੋਰ ਸੋਧ ਉਪ-ਨਿਯਮ (3) ਦੀ ਜਗ੍ਹਾ 'ਤੇ ਸਬਸਟੀਟਿਊਸ਼ਨ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ,

'(3) ਉਪ-ਨਿਯਮ (1) ਅਤੇ (2) ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ, ਸਰਕਾਰੀ ਜ਼ਮੀਨ 'ਤੇ ਮਾਈਨਿੰਗ ਲੀਜ਼ ਲਈ ਖੇਤਰ, ਮਾਰਬਲ ਅਤੇ ਗ੍ਰੈਨਾਈਟ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਹੋਰ ਖਨਿਜਾਂ ਲਈ, ਨਿਯਮ 73 ਅਧੀਨ ਰਿਜ਼ਰਵ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ, ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਅਲਾਟਮੈਂਟ ਲਈ। ਨਵੀਂ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਸੂਚਨਾ ਦੇ ਜਾਰੀ ਹੋਣ ਦੀ ਤਾਰੀਖ ਤੋਂ ਲਾਗੂ ਹੋਵੇਗੀ ਅਤੇ ਸੂਚਨਾ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਅਰਜ਼ੀਆਂ ਨੂੰ ਇਸ ਸੂਚਨਾ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਲਾਗੂ ਨਿਯਮਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਨਿਪਟਾਇਆ ਜਾਵੇਗਾ। ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਹੋਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸਾਰੇ ਲੋੜੀਂਦੇ ਐਨ.ਓ.ਸੀ.ਜ਼ ਵਿਭਾਗ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੇ ਜਾਣਗੇ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਪਲਾਟਾਂ ਵਿੱਚੋਂ 50% ਨੀਲਾਮੀ ਦੁਆਰਾ ਅਲਾਟ ਕੀਤੇ ਜਾਣਗੇ ਅਤੇ ਬਾਕੀ 50% ਨਿਮਨਲਿਖਿਤ ਸ਼੍ਰੇਣੀਆਂ ਦੇ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ, ਹਰੇਕ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਦਰਸਾਏ ਗਏ ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਅਨੁਸਾਰ, ਅਲਾਟ ਕੀਤੇ ਜਾਣਗੇ:

(i) ਉਹ ਵਿਅਕਤੀ ਜੋ ਕ੍ਰਸ਼ਰ/ਮਿਨਰਲ ਆਧਾਰਿਤ ਉਦਯੋਗ ਲਗਾਉਣ ਦਾ ਵਚਨ ਦਿੰਦੇ ਹਨ;
10%

(ii) ਖਾਣਾਂ ਵਿੱਚ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਅਨੁਸੂਚਿਤ ਜਾਤੀਆਂ/ ਅਨੁਸੂਚਿਤ ਜਨਜਾਤੀਆਂ/ਹੋਰ ਪਿੱਛੜੇ ਵਰਗ/ਖਾਸ ਪਿੱਛੜੇ ਵਰਗ ਦੇ ਮੈਨੂਅਲ ਕਾਮਿਆਂ; 5% (iii) ਅਨੁਸੂਚਿਤ ਜਾਤੀਆਂ/ ਅਨੁਸੂਚਿਤ ਜਨਜਾਤੀਆਂ/ਹੋਰ ਪਿੱਛੜੇ ਵਰਗ/ਖਾਸ ਪਿੱਛੜੇ ਵਰਗ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਖਾਣਾਂ ਵਿੱਚ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਮੈਨੂਅਲ ਕਾਮਿਆਂ; 5%

(iv) ਅਨੁਸੂਚਿਤ ਜਾਤੀਆਂ/ਅਨੁਸੂਚਿਤ ਜਨਜਾਤੀਆਂ/ਹੋਰ ਪਿੱਛੜੇ ਵਰਗ/ਖਾਸ ਪਿੱਛੜੇ ਵਰਗ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ

ਵਿਅਕਤੀ 20%

(v) ਉਹ ਵਿਅਕਤੀ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਗਰੀਬੀ ਰੇਖਾ ਤੋਂ ਹੇਠਾਂ ਪਛਾਣਿਆ ਗਿਆ ਹੈ; 10%

(vi) ਪੂਰਵ ਸੈਨਿਕ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਰਾਜਸਥਾਨ ਦੇ ਪੈਰਾ ਮਿਲਟਰੀ ਬਲਾਂ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ, ਜੋ ਸਥਾਈ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅਪਾਹਜ ਹੋ ਗਏ ਹਨ ਜਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਆਸਰਾ ਜੋ ਸੇਵਾ ਦੌਰਾਨ ਮਰ ਗਏ ਹਨ; 5%

(vii) ਰਾਜਸਥਾਨ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਸੇਵਾਦਾਰ ਜੋ ਡਿਊਟੀ 'ਤੇ ਰਹਿੰਦਿਆਂ ਸਥਾਈ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅਪਾਹਜ ਹੋ ਗਏ ਹਨ ਜਾਂ ਉਹ ਆਸਰਾ ਜੋ ਸੇਵਾ ਦੌਰਾਨ ਮਰ ਗਏ ਹਨ; 5%

(viii) ਰਾਜਸਥਾਨ ਦੇ ਬੇਰੁਜ਼ਗਾਰ ਯੁਵਾਵਾਂ ਦੀਆਂ ਸੋਸਾਇਟੀਆਂ; 30%

(ix) ਹੋਰ ਵਿਅਕਤੀ; 10%

ਰਿਜ਼ਰਵ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਅਰਜ਼ੀਆਂ ਨੂੰ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਦੇ 30 ਦਿਨਾਂ ਬਾਅਦ ਸੱਦਾ ਜਾਵੇਗਾ ਅਤੇ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਦੇ 30 ਦਿਨਾਂ ਬਾਅਦ 30 ਦਿਨਾਂ ਦੀ ਮਿਆਦ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਈਆਂ ਅਰਜ਼ੀਆਂ ਨੂੰ ਉਸੇ ਦਿਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਸਮਝਿਆ ਜਾਵੇਗਾ। ਅਰਜ਼ੀਆਂ ਨੂੰ ਲਾਟਰੀ ਦੁਆਰਾ ਨਿਪਟਾਇਆ ਜਾਵੇਗਾ।

(vi) ਮੌਜੂਦਾ ਉਪ-ਨਿਯਮ (4) ਦੇ ਬਾਅਦ, ਨਵਾਂ ਉਪ-ਨਿਯਮ (5) ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜੋੜਿਆ ਜਾਵੇਗਾ, ਨਾਮਤ:-

"(5) ਜੇਕਰ ਇੱਕ ਛੋਟੀ ਮਿਆਦੀ ਪਰਮਿਟ ਦੀ ਅਰਜ਼ੀ ਉਸ ਠੇਕੇਦਾਰ ਤੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਰਾਸ਼ਟਰੀ/ਰਾਜ ਹਾਈਵੇਅ (ਸੜਕ ਨਿਰਮਾਣ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ) ਲਈ ਕੰਮ ਸੌਂਪਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਖਾਣ ਲੀਜ਼ ਦੀ ਅਰਜ਼ੀ ਉੱਤੇ ਤਰਜੀਹ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ ਜੋ ਛੋਟੀ ਮਿਆਦੀ ਪਰਮਿਟ ਅਰਜ਼ੀ ਦੀ ਤਾਰੀਖ ਤੋਂ 3 ਮਹੀਨੇ ਦੀ ਅਵਧੀ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਅਗਲੇ ਸ਼ਰਤਾਂ ਅਧੀਨ–

(a) ਛੋਟੀ ਮਿਆਦੀ ਪਰਮਿਟ ਦੀ ਅਰਜ਼ੀ ਠੇਕੇ ਦੇ ਅਨੁਬੰਧ ਦੀ ਤਾਰੀਖ ਤੋਂ 6 ਮਹੀਨੇ ਦੇ ਅੰਦਰ ਦਾਖਲ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ;

(b) ਰਾਸ਼ਟਰੀ/ਰਾਜ ਹਾਈਵੇਅ (ਸੜਕ ਨਿਰਮਾਣ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ) ਛੋਟੀ ਮਿਆਦੀ ਪਰਮਿਟ ਲਈ ਅਪਲਾਈ ਕੀਤੇ ਖੇਤਰ ਤੋਂ 100 ਕਿਲੋਮੀਟਰ ਤੋਂ ਵੱਧ ਦੂਰ ਨਹੀਂ ਹੈ; ਅਤੇ (c) ਛੋਟੀ ਮਿਆਦੀ ਪਰਮਿਟ ਨਿਯਮ 63 ਦੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਅਧੀਨ ਹੋਵੇਗਾ।

ਇਹ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਉਪ-ਨਿਯਮ (5) 31 ਮਾਰਚ, 2012 ਤੱਕ ਲਾਗੂ ਰਹੇਗਾ ਅਤੇ ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਸ ਨੂੰ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਮੁੜ ਸਮੀਖਿਆ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ।"

6. ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ, ਪਹਿਲੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ ਨਿਲਾਮੀ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਨੂੰ ਅਪਣਾਉਣਾ ਉਚਿਤ ਸਮਝਿਆ, ਜਦੋਂ ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਕਿ 27.01.2011 ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਅਰਜ਼ੀਆਂ ਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਲਾਗੂ ਨਿਯਮਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਨਿਪਟਾਇਆ ਜਾਵੇਗਾ।

7. ਉਪਰੋਕਤ ਨਿਯਮਾਂ ਵਿੱਚ ਅਧਿਸੂਚਨਾ ਦੀ ਮਿਤੀ 03.04.2013 ਨਾਲ ਹੋਰ ਸੋਧ ਕੀਤੀ ਗਈ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਸਾਰੀਆਂ ਲੰਬਿਤ ਅਰਜ਼ੀਆਂ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨਾ ਹੈ,

ਨਿਯਮ 4 ਉਪ-ਨਿਯਮ (10):

"(10) ਸਰਕਾਰੀ ਜ਼ਮੀਨ ਵਿੱਚ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਜੰਗਲਾਤ ਦੀ ਜ਼ਮੀਨ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ ਜਿਸ ਲਈ ਕੇਂਦਰੀ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਜੰਗਲਾਤ (ਸੰਰਕਸ਼ਣ) ਐਕਟ, 1980 ਅਧੀਨ ਵਿਭਾਜਨ ਦੀ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਕਿਸੇ ਅਰਜ਼ੀ ਦਾਰ ਦੀ ਅਰਜ਼ੀ

ਦੁਆਰਾ ਕੋਈ ਖਾਣ ਲੀਜ਼ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ ਜਦ ਤੱਕ ਕਿ ਖੇਤਰ ਨੂੰ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਨਾ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਅਰਜ਼ੀਆਂ ਨੂੰ ਸੱਦਾ ਨਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ। 27-01-2011 ਤੱਕ ਸਰਕਾਰੀ ਜ਼ਮੀਨ ਵਿੱਚ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਅਰਜ਼ੀਆਂ, ਉਸ ਅਰਜ਼ੀ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਜੋ ਵਿਅਕਤੀ ਨੇ ਨਿਯਮ 3ਐਨ ਜਾਂ ਨਿਯਮ 11 ਦੇ ਉਪ-ਨਿਯਮ (1) ਅਧੀਨ ਪਸੰਦੀਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਵਾਲੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦੁਆਰਾ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਜਿਸ ਦੇ ਨਾਲ ਨਿਯਮ 19 ਅਨੁਸਾਰ ਲੀਜ਼ ਦੀਦ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇਗਾ।"

ਨਿਯਮ 7 ਉਪ-ਨਿਯਮ (1):

"7. ਲੀਜ਼ ਦੇਣ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ:- (1) ਸਰਕਾਰੀ ਜ਼ਮੀਨ ਵਿੱਚ, ਖਾਣ ਲੀਜ਼ ਉਸ ਸਮੇਂ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ ਜਦੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਖੇਤਰ ਨੂੰ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ, ਪਲਾਟਾਂ ਨੂੰ ਉਚਿਤ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਨੰਬਰ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣ ਅਤੇ ਦੋ ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਅਖ਼ਬਾਰਾਂ ਵਿੱਚ ਅਰਜ਼ੀਆਂ ਨੂੰ ਸੱਦਾ ਦੇਣ ਵਾਲੀ ਅਧਿਸੂਚਨਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਇੱਕ ਰਾਜ ਪੱਧਰ ਦਾ ਹੋਵੇ ਅਤੇ ਦੂਜਾ ਉਸ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਵਿਆਪਕ ਪ੍ਰਚਾਰ ਵਾਲਾ ਹੋਵੇ ਜਿੱਥੇ ਲੀਜ਼ ਅਲਾਟ ਕੀਤੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਅਧਿਸੂਚਨਾ ਨੂੰ ਅਰਜ਼ੀਆਂ ਨੂੰ ਸੱਦਾ ਦੇਣ ਦੀ ਇਰਾਦਾ ਕੀਤੀ ਮਿਤੀ ਤੋਂ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ 30 ਦਿਨ ਪਹਿਲਾਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ ਅਤੇ ਇਸ ਵਿੱਚ ਉਹ ਮਿਤੀ ਜਾਂ ਸਮਾਂ ਸੀਮਾ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਵੇਗੀ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਅਰਜ਼ੀਆਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਣਗੀਆਂ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਪਲਾਟਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਸੰਯੁਕਤ ਪਲਾਟ ਜੋ ਨਿਯਮ 23ਏ ਦੇ ਉਪ-ਨਿਯਮ (3) ਅਧੀਨ ਸਥਿਤ ਹਨ, ਦੇ 50% ਨੂੰ ਰਿਜ਼ਰਵ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ ਜੋ ਨਿਲਾਮੀ ਦੁਆਰਾ ਅਲਾਟ ਕੀਤੇ ਜਾਣਗੇ ਬਾਕੀ ਬਚੇ 50% ਨੂੰ ਨਿਮਨਲਿਖਿਤ ਸ਼੍ਰੇਣੀਆਂ ਦੇ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਲਾਟਰੀ ਦੁਆਰਾ ਅਲਾਟ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਪ੍ਰਤੀ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਖਿਲਾਫ ਦਰਸਾਏ ਗਏ ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਅਨੁਸਾਰ:-"

(i) ਉਹ ਵਿਅਕਤੀ ਜੋ ਕ੍ਰਸ਼ਰ/ਖਨਿਜ ਆਧਾਰਿਤ ਉਦਯੋਗ ਲਗਾਉਣ ਦਾ ਵਚਨ ਦਿੰਦੇ ਹਨ; 10%

(ii) ਅਨੁਸੂਚਿਤ ਜਾਤੀਆਂ/ਅਨੁਸੂਚਿਤ ਜਨਜਾਤੀਆਂ/ਹੋਰ ਪਿੱਛੜੇ ਵਰਗ/ਖਾਸ ਪਿੱਛੜੇ ਵਰਗ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਮੈਨੂਅਲ ਕਾਮਿਆਂ ਅਤੇ ਮੈਨੂਅਲ ਕਾਮਿਆਂ ਦੀਆਂ ਵਿਧਵਾਵਾਂ ਜੋ ਖਾਨਾਂ ਵਿੱਚ ਰੋਜ਼ਗਾਰਿਤ ਹਨ; 5%

(iii) ਅਨੁਸੂਚਿਤ ਜਾਤੀਆਂ/ਅਨੁਸੂਚਿਤ ਜਨਜਾਤੀਆਂ/ਹੋਰ ਪਿੱਛੜੇ ਵਰਗ/ਖਾਸ ਪਿੱਛੜੇ ਵਰਗ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਹੋਰ ਮੈਨੂਅਲ ਕਾਮਿਆਂ ਅਤੇ ਮੈਨੂਅਲ ਕਾਮਿਆਂ ਦੀਆਂ ਵਿਧਵਾਵਾਂ ਜੋ ਖਾਨਾਂ ਵਿੱਚ ਰੋਜ਼ਗਾਰਿਤ ਹਨ; 5%

(iv) ਅਨੁਸੂਚਿਤ ਜਾਤੀਆਂ/ਅਨੁਸੂਚਿਤ ਜਨਜਾਤੀਆਂ/ਹੋਰ ਪਿੱਛੜੇ ਵਰਗ/ਖਾਸ ਪਿੱਛੜੇ ਵਰਗ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਵਿਅਕਤੀ; 20%

(v) "ਗਰੀਬੀ ਰੇਖਾ ਹੇਠਾਂ" ਵਜੋਂ ਪਛਾਣੇ ਗਏ ਵਿਅਕਤੀ; 20%

(vi) ਰਾਜਸਥਾਨ ਦੇ ਆਜ਼ਾਦੀ ਸੰਗਰਾਮ ਸੈਨਾਨੀ/ਸਾਬਕਾ ਸੈਨਿਕ ਸਮੇਤ ਪੈਰਾ ਮਿਲਟਰੀ ਬਲਾਂ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਜੋ ਸਥਾਈ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅਯੋਗ ਹੋ ਗਏ ਹਨ ਜਾਂ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਆਸਰਾ ਜੋ ਸੇਵਾ ਦੌਰਾਨ ਮਰ ਗਏ ਹਨ; 5%

(vii) ਰਾਜਸਥਾਨ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਸੇਵਾਦਾਰ ਜੋ ਡਿਊਟੀ 'ਤੇ ਰਹਿੰਦਿਆਂ ਸਥਾਈ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅਯੋਗ ਹੋ ਗਏ ਹਨ ਜਾਂ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਆਸਰਾ ਜੋ ਸੇਵਾ ਦੌਰਾਨ ਮਰ ਗਏ ਹਨ; 5%

(viii) ਅਪਾਹਜਤਾ ਵਾਲੇ ਵਿਅਕਤੀ (ਅਪਾਹਜ ਵਿਅਕਤੀ) ਉਹਨਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਜੋ ਉਪਰੋਕਤ ਸ਼੍ਰੇਣੀਆਂ (vi) & (vii) ਵਿੱਚ ਕਵਰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ; 5%

(ix) ਰਾਜਸਥਾਨ ਦੇ ਬੇਰੋਜ਼ਗਾਰ ਯੁਵਾਵਾਂ ਦੀਆਂ ਸੋਸਾਇਟੀਆਂ; ਅਤੇ 25%

(x) ਹੋਰ ਵਿਅਕਤੀ; 10%

ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਖਨਨ ਲੀਜ਼ ਲਈ ਖਨਿਜ ਬਜਰੀ ਸਿਰਫ ਟੈਂਡਰ ਜਾਂ ਨਿਲਾਮੀ ਦੁਆਰਾ ਹੀ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ।*

8. ਬਾਰ ਵਿੱਚ ਡਾ. ਸਿੰਘਵੀ ਦੁਆਰਾ ਸਾਨੂੰ ਸੂਚਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਕਿ ਇਹਨਾਂ ਨਿਯਮਾਂ ਵਿੱਚ ਹੋਰ ਸੋਧਾਂ ਹੋਈਆਂ ਹਨ ਜਿਸ ਨਾਲ ਈ-ਨਿਲਾਮੀ ਦੁਆਰਾ ਇੱਕ ਨਵੀਂ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਬਣਾਈ ਗਈ ਹੈ। ਇਸ ਪੇਸ਼ਕਸ਼ ਦਾ ਨੋਟ ਲੈਂਦਿਆਂ, ਅਸੀਂ ਇਸ ਮਾਮਲੇ 'ਤੇ ਕੁਝ ਵੀ ਕਹਿਣਾ ਨਹੀਂ ਚਾਹੁੰਦੇ।

9. ਨਿਸਕਰਸ਼ ਵਿੱਚ, ਚੁਣੌਤੀ ਦਿੱਤੇ ਨਿਯਮ ਦੋ ਕਾਰਜ ਕਰਦੇ ਹਨ; ਪਹਿਲਾਂ ਮੌਜੂਦ ਨਿਲਾਮੀ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ, ਅਤੇ ਸਾਰੇ ਲੰਬਿਤ ਅਰਜ਼ੀਆਂ ਨੂੰ ਪਹਿਲੇ ਆਓ ਪਹਿਲੇ ਪਾਓ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰਿਆ ਜਾਣਾ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਰੱਦ ਕਰਨਾ।

ਪਿਛੋਕੜ ਤੱਥ:

10. ਛੋਟੇ ਖਨਿਜਾਂ ਨੂੰ ਲੀਜ਼ 'ਤੇ ਦੇਣ ਲਈ ਅਰਜ਼ੀਆਂ ਨੂੰ ਅਪੀਲਕਰਤਾਓਂ ਵੱਲੋਂ ਅਧਿਸੂਚਨਾ ਦਿਨਾਂਕ 23.05.2003 ਦੁਆਰਾ ਸੱਦਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਅਨੇਕਾਂ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੇ ਆਪਣੀਆਂ ਅਰਜ਼ੀਆਂ ਦਿੱਤੀਆਂ। 23.05.2003 ਦੀ ਅਧਿਸੂਚਨਾ ਨੂੰ 24.04.2007 ਦੀ ਅਧਿਸੂਚਨਾ ਦੁਆਰਾ ਪਿੱਛਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਚਾਰ ਪਿੰਡਾਂ ਲਈ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਅਰਜ਼ੀਆਂ ਨੂੰ ਨਿਯਮ 65ਏ ਅਧੀਨ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸ਼ਕਤੀ ਦੇ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦਿਆਂ ਰੱਦ ਕਰਨ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਇੱਕ ਸੀਮਾਂਕਨ ਦੀ ਕਵਾਇਦ ਦੀ ਉਮੀਦ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਜਿਸ ਦੇ ਬਾਅਦ ਤਾਜ਼ਾ ਅਰਜ਼ੀਆਂ ਦਾ ਅਨੁਸਰਣ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਸੀ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਇਹ ਅਧਿਸੂਚਨਾ, ਅਤੇ ਬਾਅਦ ਵਾਲੀ ਅਧਿਸੂਚਨਾ, ਖੇਤਰ ਕੇਂਦਰਿਤ ਹਨ, ਚਾਰ ਪਿੰਡਾਂ ਤੱਕ ਸੀਮਿਤ ਹਨ ਅਤੇ ਉਹ ਵੀ ਰੇਤਲੀ ਪੱਥਰ ਅਤੇ ਨਿਰਮਾਣ ਪੱਥਰ ਲਈ, ਜੋ ਕਿ ਪਹਿਲੇ ਦਾ ਇੱਕ ਉਪ-ਉਤਪਾਦ ਹੈ। ਕੁਝ ਅਰਜ਼ੀਦਾਰਾਂ ਵੱਲੋਂ ਰਾਜਸਥਾਨ ਦੀ ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਰਿਟ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ। ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਅਨੁਸਾਰ ਮਨਜ਼ੂਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ, ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਵੀ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਕਿ ਅਜਿਹੀ ਪਾਬੰਦੀ ਸਿਰਫ ਚਾਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹਿਆਂ ਲਈ ਹੀ ਲਾਗੂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਨਜ਼ਰ ਵਿੱਚ ਕਾਇਮ ਨਹੀਂ ਰਹਿ ਸਕਦੀ ਕਿਉਂਕਿ ਖਨਿਜ ਵਿਕਾਸ ਦੇ ਦਾਅਵੇ ਵਾਲੇ ਹਿੱਤ ਵਿੱਚ ਨਿਯਮ 65ਏ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਕੋਈ ਸਮੱਗਰੀ ਉਪਲਬਧ ਨਹੀਂ ਹੈ। 24.04.2007 ਦੀ ਅਧਿਸੂਚਨਾ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਦਿਆਂ, ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾਓਂ ਨੂੰ ਰਿਟ ਪਟੀਸ਼ਨਰਾਂ ਦੀਆਂ ਅਰਜ਼ੀਆਂ ਦੀ ਸਮੀਖਿਆ ਕਰਨ ਅਤੇ ਕਾਨੂੰਨ ਅਨੁਸਾਰ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਵਿਚਾਰਨ ਦੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤੇ।

11. 21.05.2009 ਨੂੰ ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਗਏ ਆਦੇਸ਼ਾਂ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਨਿਯਮਾਂ ਵਿੱਚ ਅਧਿਸੂਚਨਾ ਦਿਨਾਂਕ 28.01.2011 ਦੁਆਰਾ ਸੋਧਾਂ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਅਸੀਂ ਪਹਿਲਾਂ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਸਰਕਾਰੀ ਆਦੇਸ਼ 16.11.2011 ਨੂੰ ਪਾਸ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਜਿਸ ਨੇ ਉਹਨਾਂ ਅਰਜ਼ੀਦਾਰਾਂ ਨੂੰ ਰਾਹਤ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਵਾਈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਰੁਖ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਇੱਕ ਪਰਿਣਾਮਸ਼ੀਲ ਸਰਕਾਰੀ ਆਦੇਸ਼ ਵੀ 28.11.2011 ਨੂੰ ਨਿਰਮਾਣ ਪੱਥਰ ਦੇ ਅਰਜ਼ੀਦਾਰਾਂ ਵੱਲੋਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਲੀਜ਼ ਦੇ ਅਨੁਦਾਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਰਾਜਸਵ ਦੀ ਅਦਾਇਗੀ ਲਈ ਪਾਸ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਇਹ ਦੋ ਆਦੇਸ਼ ਪਹਿਲੇ ਦੌਰ ਦੇ ਰਿਟ ਪਟੀਸ਼ਨਰਾਂ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਦੇ ਕੁਝ ਹੋਰ ਅਰਜ਼ੀਦਾਰਾਂ ਵੱਲੋਂ ਚੁਣੌਤੀ ਦਿੱਤੇ ਗਏ, ਇਹ ਦਲੀਲ ਦਿੰਦਿਆਂ ਕਿ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਲਾਭ ਮਿਲਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ।

12. ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਇੱਕ ਆਦੇਸ਼, ਦਿਨਾਂਕ 13.03.2013, ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਕਿ ਪਹਿਲੇ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਇੱਕ ਫੈਸਲਾ ਇਨ ਰੈਮ ਵਜੋਂ ਸਮਝਿਆ ਜਾਵੇਗਾ ਪਰ ਇਸ ਸ਼ਰਤ ਨਾਲ ਕਿ ਸਾਰੀਆਂ ਲੰਬਿਤ ਅਰਜ਼ੀਆਂ ਨੂੰ ਅਧਿਸੂਚਨਾ ਦਿਨਾਂਕ 28.01.2011 ਦੁਆਰਾ ਨਿਯਮ 4 ਅਤੇ 7 ਵਿੱਚ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੋਧ ਅਨੁਸਾਰ ਵਿਚਾਰਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ,

(i) ਕਿ ਜਵਾਬੀ ਰਾਜ ਸੈਂਡਸਟੋਨ ਅਤੇ ਨਿਰਮਾਣ ਪੱਥਰ ਲਈ ਉਪਲਬਧ ਸਾਰੇ ਖਾਣ ਖੇਤਰਾਂ ਦੀ ਸੀਮਾਂਕਨ, ਵਿਭਾਜਨ ਅਤੇ ਨਿਰਧਾਰਨ ਦੀ ਕਵਾਇਦ ਛੇ ਮਹੀਨਿਆਂ ਦੀ ਅਵਧੀ ਵਿੱਚ ਕਰਨ ਦੇ ਲਈ ਉਪਕ੍ਰਮ ਕਰੇਗਾ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਰਾਜ ਦੇ ਵੱਲੋਂ ਸਿੱਖਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਐਡ. ਐਡਵੋਕੇਟ ਜਨਰਲਾਂ ਨੇ ਉਪਕ੍ਰਮ ਕੀਤਾ।

(ii) ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਅਜਿਹੇ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਖੇਤਰਾਂ ਨੂੰ ਮੁੜ ਨੋਟੀਫਾਈ ਕਰੇਗੀ ਤਾਂ ਜੋ ਸੈਂਡਸਟੋਨ ਅਤੇ ਮੇਸਨਰੀ ਪੱਥਰ ਲਈ ਖਾਣ ਲੀਜ਼ਾਂ ਦੀ ਗ੍ਰਾਂਟ ਲਈ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਕੇਸ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਨਾਲ ਇਹ ਸ਼ਰਤ ਅਤੇ ਹਾਲਤ ਹੈ ਕਿ ਸੈਂਡਸਟੋਨ ਲਈ ਲਾਗੂ ਰਾਇਲਟੀ ਅਤੇ ਮੁਰਦਾ ਕਿਰਾਇਆ ਦਾ ਭੁਗਤਾਨ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ ਜੇਕਰ ਸੈਂਡਸਟੋਨ ਵੀ ਮੇਸਨਰੀ ਪੱਥਰ ਲਈ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਖਾਣ ਲੀਜ਼ ਵਿੱਚ ਉਪਲਬਧ ਪਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

(iii) ਜੋ ਸਾਰੇ ਅਰਜ਼ੀਆਂ ਅਜੇ ਤੱਕ ਦਰਜ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਖਾਣ ਲੀਜ਼ਾਂ ਲਈ ਮੁੜ

ਜਿਊਂਦਾ ਮੰਨਿਆ ਜਾਵੇਗਾ ਅਤੇ ਹੋਰ ਅਰਜ਼ੀਆਂ ਨਾਲ, ਜੋ ਹੁਣ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਖੇਤਰਾਂ ਲਈ ਖਾਣ ਲੀਜ਼ਾਂ ਦੀ ਗ੍ਰਾਂਟ ਲਈ ਮੁੜ ਨੋਟੀਫਾਈ ਕੀਤੇ ਜਾਣ 'ਤੇ ਦਰਜ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ। ਪਹਿਲੇ ਅਰਜ਼ੀ ਦਾਤਾ ਆਪਣੀਆਂ ਪਹਿਲੀਆਂ ਅਰਜ਼ੀਆਂ ਨੂੰ ਵਾਪਸ ਲੈਣ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਰੱਖਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਅਜਿਹੀ ਮੁੜ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਤਾਜ਼ਾ ਅਰਜ਼ੀਆਂ ਵੀ ਦਾਖਲ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ।

(iv) ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਪੈਰਾ 10 (vii) ਉੱਤੇ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਪੇਸ਼ਕਾਰੀ ਅਨੁਸਾਰ ਕਿ ਰਾਜ ਨੇ ਅਜੇ ਤੱਕ ਚੁਕੌਤੀ ਆਦੇਸ਼ਾਂ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਕੋਈ ਕਾਰਵਾਈ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਇਸ ਨੂੰ ਨਿਰਦੇਸ਼ਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਸੈਂਡਸਟੋਨ ਅਤੇ ਮੇਸਨਰੀ ਪੱਥਰ ਲਈ ਕੋਈ ਵੀ ਖਾਣ ਲੀਜ਼ ਚੁਕੌਤੀ ਆਦੇਸ਼ਾਂ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ ਅਨੈਕਸ. 11 ਮਿਤੀ 16/11/2011 ਅਤੇ ਅਨੈਕਸ.13 ਮਿਤੀ 28/11/2011 ਤੱਕ ਅਜਿਹੀਆਂ ਅਰਜ਼ੀਆਂ ਨੂੰ ਇਸ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ।

(v) ਸਾਰੀਆਂ ਅਰਜ਼ੀਆਂ ਨੂੰ ਅੱਜ ਤੋਂ ਇੱਕ ਸਾਲ ਦੇ ਅੰਦਰ ਐਮ.ਐਮ.ਸੀ.ਆਰ., 1986 ਦੇ ਸੋਧੇ ਨਿਯਮ 7(3) ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਲਾਟਰੀ ਜਾਂ ਨਿਲਾਮੀ ਦੇ ਜ਼ਰੀਏ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਉਚਿਤ ਸਮਝਿਆ ਜਾਵੇ, ਪਰ 'ਪਹਿਲਾ ਆਇਆ ਪਹਿਲਾ ਪਾਇਆ' ਦੇ ਸਿਦਾਂਤ 'ਤੇ ਨਹੀਂ ਬਲਕਿ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ।"

13. ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਪਹਿਲੇ ਦੌਰ ਦੀ ਲੜਾਈ ਵਿੱਚ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਦੂਜੇ ਦੌਰ ਵਿੱਚ ਵੀ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਗਏ ਆਦੇਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਚੁਣੌਤੀ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ ਦੋਵੇਂ ਅੰਤਿਮ ਬਣ ਗਏ। ਇਹ ਨੋਟ ਕਰਨਾ ਕਾਫੀ ਹੈ ਕਿ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਯਾਚੀਆਂ ਨੂੰ ਰਾਹਤ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਸੀ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾਓਂ ਨੂੰ ਖਾਣ ਲੀਜ਼ ਦੇ ਗ੍ਰਾਂਟ ਲਈ ਪਹਿਲਾ-ਆਇਆ-ਪਹਿਲਾ-ਪਾਇਆ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਅਪਣਾਉਣ ਲਈ ਨਿਰਦੇਸ਼ਿਤ ਕਰੇ, ਪਰ ਸੋਧੇ ਨਿਯਮ ਅਨੁਸਾਰ ਹੀ।

14. ਆਦੇਸ਼ਾਂ ਤੋਂ ਸੰਕੇਤ ਲੈਂਦਿਆਂ, 03.04.2013 ਨੂੰ ਇੱਕ ਹੋਰ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਚੁਣੌਤੀਯੋਗ ਸੋਧਾਂ ਨੂੰ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਕਿਹਾ ਗਿਆ, ਸਾਰੇ ਅਰਜ਼ੀਆਂ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਾਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਜਦੋਂਕਿ ਨਿਲਾਮੀ ਰਾਹੀਂ 50% ਲੀਜ਼ਾਂ ਦੀ ਗ੍ਰਾਂਟ ਦੀ ਸਹੂਲਤ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਸਿਵਾਏ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸ਼੍ਰੇਣੀਆਂ ਦੇ ਜੋ ਅਧੀਨ ਵਰਗਾਂ ਲਈ ਤਰਜੀਹ ਦੇ ਹੱਕਦਾਰ ਸਨ। ਚੁਣੌਤੀਯੋਗ ਆਦੇਸ਼ਾਂ ਦੁਆਰਾ, ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੀ ਡਿਵੀਜ਼ਨ ਬੈਂਚ ਨੇ ਸੋਧਾਂ ਨੂੰ ਤਿੰਨ ਮੁੱਖ ਆਧਾਰਾਂ 'ਤੇ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਐਲਾਨਿਆ; ਅਰਜ਼ੀਦਾਰਾਂ ਨੂੰ ਸੁਣਿਆ ਨਹੀਂ ਗਿਆ, ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਅਰਜ਼ੀਆਂ ਨੂੰ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਪਹਿਲਾਂ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਗਏ ਆਦੇਸ਼ਾਂ ਦੇ ਸਿਦਾਂਤ ਅਨੁਸਾਰ ਜੀਵਿਤ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਵਾਜਬ ਉਮੀਦ ਅਤੇ ਹੱਕ ਪੈਦਾ ਹੋ ਗਏ ਸਨ।

ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਦੀ ਪੇਸ਼ਕਸ਼:

15. ਡਾ. ਸਿੰਘਵੀ, ਸੀਨੀਅਰ ਐਡਵੋਕੇਟ ਜੋ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਦੀ ਤਰਫੋਂ ਪੇਸ਼ ਹੋਏ, ਨੇ ਸੁਝਾਅ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਫੈਸਲੇ ਸਿਰਫ ਛੋਟੇ ਖਨਿਜਾਂ ਅਤੇ ਬਲੂਆ ਪੱਥਰ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਸਨ ਅਤੇ ਉਹ ਵੀ ਖਾਸ ਤੌਰ 'ਤੇ ਚਾਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹਿਆਂ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ, ਚੁਣੌਤੀਯੋਗ ਆਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਇਸ ਤੱਥ ਦਾ ਧਿਆਨ ਨਹੀਂ ਰੱਖਿਆ ਪਰ ਸਾਰੇ ਛੋਟੇ ਖਨਿਜਾਂ ਲਈ ਲਾਗੂ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਨਿਯਮਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਫੈਸਲੇ ਨਾਲ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪਾਲਣਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ ਉਲਟ ਦਾ ਖੋਜ ਤੱਥਾਂ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਹੈ। ਵਰਤਮਾਨ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਤਰਜੀਹੀ ਹੱਕ ਦਾਵਾ ਕਰਨ ਲਈ ਉਪਲਬਧ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ ਖਨਨ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਮੌਲਿਕ ਹੱਕ ਨਹੀਂ ਰੱਖਦੇ। ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨਵੇਂ ਨਿਯਮਾਂ ਦੀ ਜਗ੍ਹਾ ਲੈਣ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਰਾਹੀਂ ਸੋਧਾਂ ਦੀ ਪੇਸ਼ਕਸ਼ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਵਾਜਬ ਉਮੀਦ ਅਤੇ ਕੁਦਰਤੀ ਨਿਆਂ ਦੇ ਸਿਦਾਂਤਾਂ 'ਤੇ ਜਾਣਾ ਗਲਤ ਹੈ। ਉਹ ਹੋਰ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਚੁਣੌਤੀਯੋਗ ਆਦੇਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਰਾਜ ਵਿੱਚ ਸਾਰੇ ਛੋਟੇ ਖਨਿਜਾਂ ਲਈ ਨਵੇਂ ਸੋਧੇ ਗਏ ਨਿਯਮਾਂ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਦੇ ਰਸਤੇ ਵਿੱਚ ਖੜ੍ਹੇ ਹੋ ਜਾਣਗੇ।

ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀਆਂ ਦੀ ਪੇਸ਼ਕਸ਼:

16. ਮਿਸ ਸ਼ੋਭਾ ਗੁਪਤਾ, ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਸਿੱਖਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਐਡਵੋਕੇਟ, & ਮਿਸ ਅੰਕਿਤਾ ਗੁਪਤਾ, ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀਆਂ ਦੀ ਤਰਫੋਂ ਪੇਸ਼ ਹੋਣ ਵਾਲੀ ਐਡਵੋਕੇਟ, ਨੇ ਸੁਝਾਅ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਚੁਣੌਤੀਯੋਗ ਸੋਧਾਂ ਨੂੰ ਸਿਰਫ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਪਾਰ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਵਜੋਂ ਸਹੀ ਠਹਿਰਾਇਆ। ਦਹਾਕਿਆਂ ਤੋਂ ਅਰਜ਼ੀਆਂ ਨੂੰ ਲੰਬਿਤ ਰੱਖਣ ਦਾ ਕੋਈ

ਔਚਿਤਯ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਅਰਜ਼ੀਆਂ ਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਵਿਚਾਰਿਆ ਗਿਆ ਹੁੰਦਾ, ਤਾਂ ਲੀਜ਼ਾਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ। ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਖਨਨ ਲਈ ਮੰਗੀਆਂ ਗਈਆਂ ਖੇਤਰਾਂ ਦਾ ਵਿਸਤਾਰ ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਇਸ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਅਰਜ਼ੀਆਂ ਨੂੰ ਵਿਚਾਰਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ।

ਵੇਸਟਿਡ ਰਾਈਟ

17. ਇਹ ਬਹੁਤ ਹੀ ਸੁਨਿਸਚਿਤ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਸਰਕਾਰੀ ਜ਼ਮੀਨ ਦੇ ਲੀਜ਼ ਲਈ ਕੀਤੀ ਗਈ ਕੋਈ ਵੀ ਅਰਜ਼ੀ ਜੋ ਲੰਬਿਤ ਹੈ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਕਿਸਮ ਦੀ ਜ਼ਮੀਨ ਦੇ ਹੇਠਾਂ ਦੇ ਖਨਿਜਾਂ ਉੱਤੇ ਜਿਸ ਉੱਤੇ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਵੇਸਟਿਡ ਰਾਈਟ ਅਤੇ ਨਿਯਮਨ ਨਿਯੰਤਰਣ ਹੈ, ਕੋਈ ਅਧਿਕਾਰ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਦੂਜੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ, ਕੇਵਲ ਅਰਜ਼ੀ ਦਾਖਲ ਕਰਨਾ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਅਧਿਕਾਰ ਪੈਦਾ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ। ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਸੋਧ ਕਰਨ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ, ਇੱਕ ਸੁਤੰਤਰ ਹੋਣ ਕਾਰਨ, ਲੰਬਿਤ ਅਰਜ਼ੀਆਂ ਨੂੰ ਰਾਹ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਆਉਣ ਦਿੰਦੀ। ਕਿਸੇ ਅਧਿਕਾਰ ਨੂੰ ਵੇਸਟਿਡ ਮੰਨਿਆ ਜਾਣ ਲਈ ਕਾਨੂੰਨੀ ਮਾਨਤਾ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਅਜਿਹਾ ਅਧਿਕਾਰ ਹਾਸਲ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਕੋਈ ਵੀ ਫੈਸਲਾ ਨਤੀਜਤਨ ਨੁਕਸਾਨ ਪੈਦਾ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਕੋਈ ਯੋਗ ਅਧਿਕਾਰੀ ਜਨਹਿਤ ਵਿੱਚ ਬਿਹਤਰ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਨਿਲਾਮੀ ਦੁਆਰਾ ਫੈਸਲਾ ਲੈਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਸਰਕਾਰੀ ਜ਼ਮੀਨ ਉੱਤੇ ਲੀਜ਼ ਲਈ ਅਰਜ਼ੀ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਅਰਜ਼ੀਦਾਰ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ, ਜੇ ਕੋਈ ਹੋਵੇ, ਆਪਣੇ ਆਪ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਕਿਸੇ ਅਰਜ਼ੀਦਾਰ ਨੂੰ ਖਨਿਜ ਦੇ ਲਾਇਸੈਂਸ ਦੀ ਗ੍ਰਾਂਟ ਲਈ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਧਿਕਾਰ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਜਦ ਤੱਕ ਕਿ ਕਾਨੂੰਨ ਅਨੁਸਾਰ ਸਹੂਲਤ ਨਾ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇ।

ਤਮਿਲਨਾਡੂ ਦੀ ਰਾਜ ਬਨਾਮ ਹਿੰਦ ਸਟੋਨ ਅਤੇ ਹੋਰ, (1981) 2 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 205 :

“13. ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਸਿੱਖਿਅਤ ਵਕੀਲ ਦੀ ਇੱਕ ਹੋਰ ਪੇਸ਼ਗੀ ਨਵਿਆਉਣ ਲਈ ਅਰਜ਼ੀਆਂ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਅਰਜ਼ੀਆਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸਨ G.O.Ms ਨੰਬਰ 1312 (ਦਸੰਬਰ) ਦੀ ਮਿਤੀ ਤੋਂ ਸੱਠ ਦਿਨ ਜਾਂ ਵੱਧ ਪਹਿਲਾਂ 2, 1977) ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਨਿਯਮ 8-ਸੀ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਇਹ ਵੀ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ ਕਿ ਲੀਜ਼ ਦੇਣ ਲਈ ਵੀ ਅਰਜ਼ੀਆਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਜਾਣ ਜੀ.ਓ.ਐਮ.ਐਸ. ਨੰਬਰ 1312 ਦੀ ਮਿਤੀ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਪਹਿਲਾਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਕਾਰਵਾਈ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਨਿਯਮ 8-ਸੀ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਅਧੀਨਗੀ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਗ੍ਰਾਂਟ ਲਈ ਅਰਜ਼ੀਆਂ ਰੱਖਣ ਲਈ ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਲੀਜ਼ਾਂ ਅਤੇ ਨਵਿਆਉਣ ਲਈ ਅਰਜ਼ੀਆਂ ਲੰਬੇ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਲੰਬਿਤ ਹਨ ਅਤੇ ਫਿਰ ਤੱਥਾਂ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਨਿਯਮ 8-ਸੀ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨਾ ਕਿ ਦਰਖਾਸਤਾਂ ਉਸ ਮਿਤੀ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਪਹਿਲਾਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸਨ ਨਿਯਮ 8-ਸੀ ਲਾਗੂ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਕਿ ਇਹ ਸੱਚ ਹੈ ਕਿ ਅਜਿਹੀਆਂ ਐਪਲੀਕੇਸ਼ਨਾਂ ਇੱਕ ਵਾਜਬ ਸਮੇਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਨਜਿੱਠਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਇਹ ਇਸ 'ਤੇ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਖਾਤੇ ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਰਜ਼ੀ ਦਾ ਨਿਪਟਾਰਾ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਇੱਕ ਵਾਜਬ ਸਮੇਂ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਲੀਜ਼ ਲਈ ਬਿਨੈਕਾਰ ਦੇ ਕੱਪੜੇ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਅਰਜ਼ੀ ਦਾ ਨਿਪਟਾਰਾ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਬਿਨੈ-ਪੱਤਰ ਬਣਾਉਣ ਦੇ ਸਮੇਂ ਲਾਗੂ ਨਿਯਮ। ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਵੀ ਲੀਜ਼ ਦੀ ਗ੍ਰਾਂਟ ਜਾਂ ਨਵਿਆਉਣ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਲਈ ਅਰਜ਼ੀ ਦੇਣ ਦੇ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਅਧਿਕਾਰ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ ਕਿਸੇ ਖਾਸ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ, ਦੁਆਰਾ ਨਿਪਟਾਏ ਗਏ ਲੀਜ਼ ਦੀ ਗ੍ਰਾਂਟ ਜਾਂ ਨਵੀਨੀਕਰਨ ਖਾਸ ਵਿਵਸਥਾਵਾਂ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨਾ। ਕਿਸੇ ਵੀ ਵੈਸਟਡ ਦੀ ਅਣਹੋਂਦ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਵੀ ਵਿਅਕਤੀ ਵਿੱਚ ਅਧਿਕਾਰ, ਲੀਜ਼ ਲਈ ਇੱਕ ਅਰਜ਼ੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਦੀ ਮਿਤੀ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਨਿਯਮਾਂ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਨਿਪਟਿਆ ਜਾਵੇਗਾ ਇਸ ਤੱਥ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਕਿ ਅਰਜ਼ੀ ਦਾ ਨਿਪਟਾਰਾ ਲੰਮਾ ਹੈ ਐਪਲੀਕੇਸ਼ਨ ਬਣਾਉਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦੇਰੀ ਇਸ ਲਈ ਅਸੀਂ ਹਾਂ, ਸਿੱਖਿਅਤ ਵਕੀਲ ਦੀ ਅਧੀਨਗੀ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਸਮਰੱਥ ਹੈ ਲੀਜ਼ ਦੇ ਨਵੀਨੀਕਰਨ ਦੀ ਗ੍ਰਾਂਟ ਲਈ ਅਰਜ਼ੀਆਂ ਬਹੁਤ ਪਹਿਲਾਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸਨ ਜੀ.ਓ.ਐਮ.ਐਸ. ਨੰਬਰ 1312 ਦੀ ਮਿਤੀ ਤੱਕ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਨਿਯਮ 8-ਸੀ ਮੌਜੂਦ ਨਹੀਂ ਸੀ।"

(ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ)

ਮੌਲਿਕ ਅਧਿਕਾਰ

18. ਖਨਨ ਵਿੱਚ ਅਰਜ਼ੀਦਾਰਾਂ ਦੇ ਮੌਲਿਕ ਅਧਿਕਾਰ ਨਾ ਹੋਣ ਦਾ ਮਸਲਾ ਹੁਣ ਰੈਸ ਇੰਟੇਗਰਾ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਮੋਨੇਟ ਇਸਪਾਤ ਅਤੇ ਊਰਜਾ ਲਿਮਿਟੇਡ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤ ਸੰਘ, (2012) 11 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 1 ਕੁਝ ਰੌਸ਼ਨੀ ਪਾ ਸਕਦਾ ਹੈ,

"ਖਨਨ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਮੌਲਿਕ ਅਧਿਕਾਰ ਨਹੀਂ

133. ਅਰਜ਼ੀਦਾਰਾਂ ਨੇ ਝਾਰਖੰਡ ਸਰਕਾਰ (ਪਹਿਲਾਂ ਬਿਹਾਰ) ਦੀ ਜ਼ਮੀਨ ਵਿੱਚ ਖਨਨ ਲੀਜ਼ਾਂ ਲਈ ਅਰਜ਼ੀ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਲੋਹੇ ਦੇ ਅਯਸਕ ਲਈ ਹੈ ਜੋ ਕਿ 1957 ਦੇ ਐਕਟ ਦੇ ਸ਼ਡਿਊਲ I ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਇੱਕ ਖਨਿਜ ਹੈ ਜਿਸ ਲਈ ਕੇਂਦਰੀ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਪੂਰਵ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਕੋਈ ਖਨਨ ਲੀਜ਼ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ। ਇਹ ਕਹਿਣਾ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਸ਼ੱਕ ਦੇ ਹੈ ਕਿ ਕੋਈ ਵੀ ਵਿਅਕਤੀ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਕਿਸੇ ਵੀ ਜ਼ਮੀਨ ਜਾਂ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਕਿਸੇ ਵੀ ਜ਼ਮੀਨ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਵੀ ਖਾਣ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਅਧਿਕਾਰ ਦਾ ਦਾਵਾ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ ਸਿਵਾਏ 1957 ਦੇ ਐਕਟ ਅਤੇ 1960 ਦੇ ਨਿਯਮਾਂ ਦੇ ਅਧੀਨ। ਕੋਈ ਵੀ ਵਿਅਕਤੀ ਇਹ ਮੌਲਿਕ ਅਧਿਕਾਰ ਦਾ ਦਾਵਾ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਕਿਸੇ ਵੀ ਜ਼ਮੀਨ ਵਿੱਚ ਖਨਨ ਲੀਜ਼ ਜਾਂ ਖੋਜ ਲਾਇਸੈਂਸ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ ਜਾਂ ਪਛਾਣ ਕਾਰਵਾਈ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇ। ਹਿੰਦ ਸਟੋਨ (1981) 2 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 205 [ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. ਪੰ. 213, ਪੈਰਾ 6] ਵਿੱਚ ਓ. ਚਿੰਨੱਪਾ ਰੈੱਡੀ, ਜੇ., ਦੇ ਨਿਮਨਲਿਖਤ ਬਿਆਨ ਨੂੰ ਉਦ੍ਧ□ਤ ਕਰਨਾ ਉਚਿਤ ਹੈ, ਭਾਵੇਂ ਇਹ ਛੋਟੇ ਖਨਿਜ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਹੋਵੇ,

"6... ਸੰਸਦ ਨੇ ਸੈਕਸ਼ਨ 2 ਵਿੱਚ ਕੀਤੇ ਐਲਾਨ ਨਾਲ ਪ੍ਰੇਰਿਤ ਜਨਤਕ ਹਿੱਤ ਸਭ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਪਰਮੁੱਖ ਵਿਚਾਰ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜੋ ਖਾਣਾਂ ਦੇ ਨਿਯਮਨ ਅਤੇ ਖਨਿਜਾਂ ਦੇ ਵਿਕਾਸ ਨਾਲ ਸਬੰਧਿਤ ਹਨ"।

ਉਸ ਨੇ ਅੱਗੇ ਕਿਹਾ: (ਹਿੰਦ ਸਟੋਨ ਮਾਮਲਾ [(1981) 2 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 205], ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. ਪੰਨਾ 217, ਪੈਰਾ 10)

"10. ... ਜਿਸ ਕਾਨੂੰਨ ਨਾਲ ਅਸੀਂ ਚਿੰਤਤ ਹਾਂ, ਖਾਨਾਂ ਅਤੇ ਖਨਿਜ (ਵਿਕਾਸ ਅਤੇ ਨਿਯਮਨ) ਐਕਟ, ਇਸਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਖਨਿਜਾਂ ਦੀ ਸੰਭਾਲ ਅਤੇ ਸਮਝਦਾਰੀ ਅਤੇ ਵਿਵੇਕਪੂਰਣ ਦੋਹਨ ਹੈ। ਜ਼ਰੂਰ, ਇੱਕ ਦੁਰਲੱਭ ਖਨਿਜ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਰਾਜ ਜਾਂ ਇਸਦੀ ਏਜੰਸੀ ਦੁਆਰਾ ਦੋਹਨ ਨੂੰ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦੇਣਾ ਅਤੇ ਨਿੱਜੀ ਏਜੰਸੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਦੋਹਨ ਨੂੰ ਮਨਾਹੀ ਕਰਨਾ ਸੰਭਾਲ ਅਤੇ ਸਮਝਦਾਰੀ ਦੋਹਨ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਅਸਰਦਾਰ ਤਰੀਕਾ ਹੈ। ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਭਵਿੱਖ ਲਈ ਸੰਭਾਲ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹੋ, ਤੁਹਾਨੂੰ ਵਰਤਮਾਨ ਵਿੱਚ ਮਨਾਹੀ ਕਰਨੀ ਪਵੇਗੀ।"

(ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ)

ਜਾਇਜ਼ ਉਮੀਦ

19. ਜਾਇਜ਼ ਉਮੀਦ ਇੱਕ ਕਮਜ਼ੋਰ ਅਤੇ ਸੰਯਮਤ ਅਧਿਕਾਰ ਹੈ ਜੋ ਕਿਸੇ ਕਾਨੂੰਨ ਦੁਆਰਾ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਸਰਕਾਰ ਸਮਾਨ ਸ਼ਰਤਾਂ 'ਤੇ ਮੁਕਾਬਲਾ ਕਰਨ ਲਈ ਯੋਗ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਸਹੂਲਤ ਦੇਣ ਦੁਆਰਾ ਨਿਆਂਪੂਰਣ ਦਾ ਰਾਹ ਅਪਣਾਉਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਜ਼ਰੂਰ ਇਹ ਕਹਿਣ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਕੇਵਲ ਲੰਬਿਤ ਅਰਜ਼ੀ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਲੀਜ਼ ਲਈ ਹੱਕਦਾਰ ਹੈ। ਅਧਿਕਾਰ ਕਾਨੂੰਨੀ ਨਾ ਹੋਣ ਕਾਰਨ, ਇਲਾਵਾ ਇੱਸ ਦੇ ਕਿ ਇਹ ਗੈਰ-ਮੌਜੂਦ ਹੈ, ਇਸ ਨੂੰ ਜ਼ਰੂਰ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਪਹਿਲੂਆਂ 'ਤੇ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਸਿਦਾਂਤ, ਜੋ ਕਿ ਦਹਾਕਿਆਂ ਪਹਿਲਾਂ ਤੈਅ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ, ਸਮੇਂ ਸਮੇਂ 'ਤੇ ਦੁਹਰਾਏ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਮੋਨੇਟ ਇਸਪਾਤ ਅਤੇ ਊਰਜਾ ਲਿਮਿਟੇਡ (ਉੱਪਰ) :

"ਜਾਇਜ਼ ਉਮੀਦ ਦੇ ਸਿਦਾਂਤ

183. ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਵਾਅਦਾ ਖਿਲਾਫੀ ਅਤੇ ਜਾਇਜ਼ ਉਮੀਦ ਦੇ ਸਿਦਾਂਤਾਂ ਵਿੱਚ ਸਮਾਨਤਾਏਂ ਹਨ ਕਿਉਂਕਿ ਦੋਵੇਂ ਹੀ ਸਿਦਾਂਤ ਨਿਆਂਪੂਰਣ ਦੀ ਅਵਧਾਰਣਾ 'ਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਹਨ ਅਤੇ ਕੁਦਰਤੀ ਨਿਆਂ ਤੋਂ ਉੱਤਪੰਨ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਇਸ ਲਈ ਜਾਇਜ਼ ਉਮੀਦ ਦੇ ਸਿਦਾਂਤਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਇੱਥੇ ਨੋਟਿਸ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਉਚਿਤ ਹੈ ਸਿਰਫ ਇਸ ਲਈ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾਓਂ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਵਾਅਦਾ ਖਿਲਾਫੀ ਅਤੇ ਜਾਇਜ਼ ਉਮੀਦ ਦੇ ਸਿਦਾਂਤਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਸਥਾਪਿਤ ਹੈ।

xxx

188. ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਫੈਸਲਿਆਂ ਨੂੰ ਗੁਣਾ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਬਸ ਇਹ ਦੇਖਣਾ ਕਾਫੀ ਹੈ ਕਿ ਜਾਇਜ਼ ਉਮੀਦ ਦੇ ਸਿਦਾਂਤ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੁਣ ਤੱਕ ਸਥਾਪਿਤ ਸਿਦਾਂਤ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹਨ:

188.3. ਜਿਥੇ ਕਿਸੇ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਨੀਤੀ ਜਾਂ ਕਾਨੂੰਨ ਅਨੁਸਾਰ ਜਨਹਿੱਤ ਵਿੱਚ ਸਥਾਪਿਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਅਦਾਲਤ ਜਾਇਜ਼ ਉਮੀਦ ਦੇ ਸਿਦਾਂਤ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਦੁਆਰਾ ਅਜਿਹੇ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ ਦਖਲ ਦੇਣ ਤੋਂ ਹਿਚਕਿਚਾਏਗੀ। ਜੇਕਰ ਜਨਹਿੱਤ ਵਿੱਚ ਐਸਾ ਕਰਨਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨਿਕ ਨੀਤੀ ਵਿੱਚ ਬਦਲਾਅ ਨੂੰ ਬੰਨ੍ਹਣ ਲਈ ਜਾਇਜ਼ ਉਮੀਦ ਦੇ ਸਿਦਾਂਤ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ।

188.4. ਜਾਇਜ਼ ਉਮੀਦ ਅਤੇ ਉਮੀਦ ਵਿੱਚ ਫਰਕ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇੱਕ ਉਮੀਦ ਨੂੰ ਦਾਅਵੇਯੋਗ ਉਮੀਦ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਅਜਿਹੀ ਉਮੀਦ ਨੂੰ ਨਿਆਂਸੰਗਤ, ਜਾਇਜ਼ ਅਤੇ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

188.5. ਜਾਇਜ਼ ਉਮੀਦ ਦੀ ਰਾਖੀ ਨੂੰ ਉਮੀਦ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਸਰਵਜਨਿਕ ਹਿੱਤ ਹੋਰਥਾਂ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਦੂਜੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ, ਨਿੱਜੀ ਲਾਭ ਨੂੰ ਸਰਵਜਨਿਕ ਹਿੱਤ ਦੇ ਆਗੂ ਹੋਣਾ ਪਵੇਗਾ ਅਤੇ ਜਾਇਜ਼ ਉਮੀਦ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਨੂੰ ਨਿੱਜੀ ਲਾਭ ਲਈ ਸਰਵਜਨਿਕ ਹਿੱਤ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਵਾਲੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਨਹੀਂ ਬੁਲਾਇਆ ਜਾਵੇਗਾ।"

(ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ)

20. ਕੇਰਲ ਸਟੇਟ ਬੇਵਰੇਜਿਜ਼ (ਐਮ ਐਂਡ ਐਮ) ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨ ਲਿਮਿਟੇਡ ਬਨਾਮ ਪੀ.ਪੀ. ਸੁਰੇਸ਼, (2019) 9 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 710 :

"ਬੀ. ਜਾਇਜ਼ ਉਮੀਦ

14. ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਮੁੱਖ ਦਲੀਲ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਆਪਣੇ ਵਾਅਦੇ ਨਾਲ ਬੱਧ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ ਤੋਂ ਪਿੱਛੇ ਹਟ ਨਹੀਂ ਸਕਦੀ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਲਗਾਤਾਰ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਦੀ ਅਟੁੱਟ ਜਾਇਜ਼ ਉਮੀਦ ਸੀ, ਜੋ ਸਰਕਾਰੀ ਆਦੇਸ਼ ਦੀ ਮਿਤੀ 20-2-2002 ਤੋਂ ਉਤਪੰਨ ਹੋਈ ਸੀ ਜਿਸ ਨੂੰ ਵਾਪਸ ਨਹੀਂ ਲਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਇਹ ਵੀ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਉਹ ਲਾਭ ਲੈਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਮੌਕਾ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਜੋ ਵਾਅਦਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਲਿਆ ਜਾਣਾ ਸੀ। ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀਆਂ ਦੀ ਇਸ ਦਲੀਲ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਲਈ, ਜਾਇਜ਼ ਉਮੀਦ ਦੀ ਅਵਧਾਰਣਾ ਨੂੰ ਸਮਝਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ।

15. ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਭਾਰਤ ਸੰਘ ਬਨਾਮ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਵਿਕਾਸ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨ। [(1993) 3 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 499] ਵਿੱਚ ਜਾਇਜ਼ ਉਮੀਦ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਨੂੰ ਮਾਨਤਾ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਕਿਸੇ ਅਧਿਕਾਰੀ ਵੱਲੋਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਵਾਅਦਾ ਸਪੱਸ਼ਟ, ਇਕਰਾਰਨਾਮਾ ਅਤੇ ਅਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ, ਤਾਂ ਇੱਕ ਵਿਅਕਤੀ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੂੰ ਸਾਰੇ ਨਿਆਂਪੂਰਨ ਵਿੱਚ ਵਾਅਦੇ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਕਾਰਵਾਈ ਨਹੀਂ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ।

16. ਐਮ. ਜਗੰਨਾਧ ਰਾਓ, ਨਾਇਬ ਨਿਆਂਕਾ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਕਮਿਊਨੀਕੇਸ਼ਨਜ਼ ਲਿਮਿਟੇਡ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤ ਸੰਘ [(1999) 4 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 727] ਵਿੱਚ ਜਾਇਜ਼ ਉਮੀਦ ਉੱਤੇ ਵਿਸਥਾਰਪੂਰਵਕ ਚਰਚਾ ਕੀਤੀ - ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਰਵਿਸ ਲਾ ਰਿਪੋਰਟਰ ਪੰਨਾ 412 ਪੈਰਾ 27) ਵਿੱਚ ਕੌਂਸਲ ਆਫ ਸਿਵਿਲ ਸਰਵਿਸ ਯੂਨੀਅਨਜ਼ ਬਨਾਮ ਮਿਨਿਸਟਰ ਫਾਰ ਦ ਸਿਵਿਲ ਸਰਵਿਸ [(1985 ਏ.ਸੀ 374 : (1984) 3 ਡਬਲਿਊ.ਐਲ.ਆਰ 1174 : (1984) 3 ਆਲ ਈ.ਆਰ 935 (ਐਚ.ਐਲ)] ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੇ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਲਾਰਡ ਡਿਪਲਾਕ ਨੇ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਜਾਇਜ਼ ਉਮੀਦ ਪੈਦਾ ਹੋਣ ਲਈ, ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨਿਕ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਉਸ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਲਾਭ ਜਾਂ ਫਾਇਦੇ ਤੋਂ ਵਾਂਝਿਆ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜੋ,

"27... (i) ਉਸ ਨੇ ਭੂਤਕਾਲ ਵਿੱਚ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਦੁਆਰਾ ਮਾਣਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਜਿਸ ਨੂੰ ਉਹ ਜਾਇਜ਼ ਤੌਰ 'ਤੇ ਉਮੀਦ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਜਾਰੀ ਰੱਖਣ ਦੀ ਆਗਿਆ ਮਿਲੇਗੀ ਜਦ ਤੱਕ ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਇਸ ਨੂੰ ਵਾਪਸ ਲੈਣ ਲਈ ਕੁਝ ਤਰਕਸੰਗਤ ਕਾਰਨ ਨਾ ਸੁਣਾਏ ਗਏ ਹੋਣ ਜਿਸ 'ਤੇ ਉਸ ਨੇ ਟਿੱਪਣੀ ਕਰਨ ਦਾ ਮੌਕਾ ਮਿਲਿਆ ਹੋਵੇ; ਜਾਂ

(ii) ਉਸ ਨੂੰ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਤੋਂ ਭਰੋਸਾ ਮਿਲਿਆ ਹੋਵੇ ਕਿ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਬਿਨਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਕਾਰਨ ਦੇਣ ਦਾ ਮੌਕਾ ਦਿੱਤੇ ਵਾਪਸ ਨਹੀਂ ਲਿਆ ਜਾਵੇਗਾ।" (ਏ.ਸੀ ਪੰਨਾ 408)

17. ਰਾਓ, ਨਾਇਬ ਨਿਆਂਕਾ ਨੇ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਦੇਖਿਆ, ਕਿ ਜਾਇਜ਼ ਉਮੀਦ ਦਾ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆਤਮਕ ਭਾਗ ਇਸ ਗੱਲ ਨਾਲ ਸਬੰਧਿਤ ਹੈ ਕਿ ਫੈਸਲਾ ਹੋਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸੁਣਵਾਈ ਜਾਂ ਹੋਰ ਉਚਿਤ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੀ ਪੇਸ਼ਕਸ਼ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ। ਸਿਦਾਂਤ ਦਾ ਮੌਲਿਕ ਭਾਗ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਕੋਈ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧਤਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਕਿ ਕੋਈ ਮੌਲਿਕ ਕਿਸਮ ਦਾ ਲਾਭ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇਗਾ ਜਾਂ ਜੇ ਵਿਅਕਤੀ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਲਾਭ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਕਿ ਇਸ ਨੂੰ ਜਾਰੀ ਰੱਖਿਆ ਜਾਵੇਗਾ ਅਤੇ ਕਾਫੀ ਵਿਚਾਰਨਯੋਗ ਨਹੀਂ ਬਦਲਿਆ ਜਾਵੇਗਾ, ਤਾਂ ਇਹੀ ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

18. ਆਰ.ਵੀ. ਰਵੀਂਦਰਨ, ਨਾਇਬ ਨਿਆਂਕਾ ਨੇ ਰਾਮ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਸਿੰਘ ਬਨਾਮ ਬਿਹਾਰ ਦੇ ਰਾਜ ਵਿੱਚ [(2006) 8 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 381 : 2006 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ (ਐਲ&ਐਸ) 1986] ਵਿੱਚ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਜਾਇਜ਼ ਉਮੀਦ ਕੋਈ ਕਾਨੂੰਨੀ ਅਧਿਕਾਰ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇੱਕ ਅਧਿਕਾਰ ਨਾ ਹੋਣ ਕਾਰਨ, ਇਸ ਨੂੰ ਅਜਿਹੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਇਹ ਇੱਕ ਉਮੀਦਵਾਰ ਨੂੰ ਇਹ ਹੱਕ ਦੇ ਸਕਦਾ ਹੈ: (ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. ਪੰਨਾ 391, ਪੈਰਾ 15)

"(a) ਉਮੀਦ ਟੁੱਟਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕਾਰਨ ਦਿਖਾਉਣ ਦਾ ਮੌਕਾ; ਜਾਂ;

(b) ਇਨਕਾਰ ਦੇ ਕਾਰਨ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ। ਉਚਿਤ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ, ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੂੰ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦੇਣ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੂੰ ਵਾਅਦਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਜਾਂ ਸਥਾਪਿਤ ਅਭਿਆਸ ਦਾ ਪਾਲਣ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿਹਾ ਜਾਵੇ।" ਮੌਲਿਕ ਜਾਇਜ਼ ਉਮੀਦ

19. ਇੱਕ ਵਿਅਕਤੀ ਵੱਲੋਂ ਪਾਲਿਆ ਗਿਆ ਉਮੀਦ ਕਿਸੇ ਨੀਤੀ ਜਾਂ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਦੇ ਕਾਰਨ ਜਾਇਜ਼ ਨਾ ਪਾਈ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। [ਉਦਾਹਰਣ ਵਜੋਂ ਐਚ.ਡਬਲਿਊ.ਆਰ. ਵੇਡ ਅਤੇ ਸੀ.ਐਫ. ਫੋਰਸਾਇਥ, ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨਿਕ ਕਾਨੂੰਨ (ਗਿਆਰਵੀਂ ਐਡੀ., ਆਕਸਫੋਰਡ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਪ੍ਰੈਸ, 2014).] ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨਿਕ ਨੀਤੀਆਂ ਸਰਕਾਰਾਂ ਦੇ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਰੰਗ-ਢੰਗ ਵਿੱਚ ਬਦਲਾਅ ਸਮੇਤ ਬਦਲਦੀਆਂ ਪਰਿਸਥਿਤੀਆਂ ਨਾਲ ਬਦਲ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ। ਅਜਿਹੇ ਬਦਲਾਅ ਕਰਨ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਸਾਡੀ ਸੰਵਿਧਾਨਿਕ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਮੌਜੂਦ ਹੈ। [ਹਿਊਜ਼ ਬਨਾਮ ਸਿਹਤ ਅਤੇ ਸਮਾਜਿਕ ਸੁਰੱਖਿਆ ਵਿਭਾਗ, 1985 ਏਸੀ 776, 788 : (1985) 2 ਡਬਲਿਊਐਲਆਰ 866 (ਐਚਐਲ)]

20. ਫੈਸਲਾ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀ ਨੀਤੀ ਨੂੰ ਜਨਹਿੱਤ ਵਿੱਚ ਬਦਲਣ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਨੂੰ ਸੁਭਾਵਿਕ ਜਾਇਜ਼ ਉਮੀਦ ਦੇ ਸਿਦਾਂਤ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਕੇ ਬੰਨ੍ਹਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ। [ਫਿੰਡਲੇ, ਆਇਰ, ਨੰਬਰ 1985 ਏਸੀ 318 : (1984) 3 ਡਬਲਿਊਐਲਆਰ 159 : (1984) 3 ਆਲ ਈਆਰ 801 (ਐਚਐਲ)] ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਸਰਕਾਰ ਮਨਮਾਨੇ ਜਾਂ ਅਨੁਚਿਤ ਢੰਗ ਨਾਲ ਕਾਰਵਾਈ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ, ਨੀਤੀ ਵਿੱਚ ਬਦਲਾਅ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਜਾਂ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੇ ਸਮੂਹ ਦੀ ਜਾਇਜ਼ ਉਮੀਦ ਨੂੰ ਹਰਾਉਣ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਨਿਆਇਕ ਸਮੀਖਿਆ ਦੁਆਰਾ ਦਖਲ ਦੇਣ ਦੀ ਮੰਗ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ।"

(ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ)

ਕਾਨੂੰਨੀ ਬਦਨੀਅਤੀ

21. ਹਾਲਾਂਕਿ ਜਵਾਬੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਗਏ ਵਕੀਲਾਂ ਦੁਆਰਾ ਇਹ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਚੁਣੌਤੀ ਦਿੱਤੇ ਨਿਯਮ ਸਿਰਫ ਫੈਸਲਿਆਂ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਲਈ ਲਿਆਂਦੇ ਗਏ ਹਨ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਚਰਚਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਅਸੀਂ ਇਸ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ। ਅਪੀਲਕਰਤਾਓਂ ਨੇ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਗਏ ਆਦੇਸ਼ਾਂ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪਾਲਣਾ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਭਾਵੇਂ, ਕਾਨੂੰਨ ਕਾਫੀ ਸੁਥਰਾ ਹੈ ਕਿ ਆਧਾਰਿਤ ਫੈਸਲਾ ਨੂੰ ਹਟਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਕਾਨੂੰਨ ਵਾਂਗ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ, ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਜਦੋਂ ਜਨਹਿੱਤ ਵਿੱਚ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰਨ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਉਪਲਬਧ ਹੋਵੇ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਉਚਿਤ ਢੰਗ ਨਾਲ ਵਰਤਿਆ ਜਾਵੇ। ਅਜਿਹੇ ਵਿਚਾਰ ਨਾਲ, ਅਸੀਂ ਸੋਧਾਂ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਕਾਨੂੰਨੀ ਬਦਨੀਅਤੀ ਨਹੀਂ ਲੱਭਦੇ।ਅਸੀਂ ਕਲਾਰਾਭਾਤੀ ਐਡਵਰਟਾਈਜ਼ਿੰਗ ਬਨਾਮ ਹੇਮੰਤ ਵਿਮਲਨਾਥ ਨਰਿਚਾਨੀਆ, (2010) 9 ਐਸਸੀਸੀ 437,

"ਕਾਨੂੰਨੀ ਬਦਨੀਅਤੀ

25. ਰਾਜ ਨੂੰ ਬਿਨਾਂ ਬਦਨੀਅਤੀ ਜਾਂ ਕਾਨੂੰਨ ਵਿੱਚ ਬਦਨੀਅਤੀ — ਦੇ ਬਿਨਾਂ ਨਿਆਂਪੂਰਨ ਢੰਗ ਨਾਲ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰਨ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਹੈ। "ਕਾਨੂੰਨੀ ਬਦਨੀਅਤੀ" ਜਾਂ "ਕਾਨੂੰਨ ਵਿੱਚ ਬਦਨੀਅਤੀ" ਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ ਕੁਝ ਆਦਿਕਾਨੂੰਨੀ

ਬਹਾਨੇ ਬਿਨਾਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਇਹ ਇੱਕ ਗਲਤ ਅਤੇ ਜਾਣਬੁੱਝ ਕੇ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਕੰਮ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਉਚਿਤ ਜਾਂ ਸੰਭਾਵਿਤ ਕਾਰਨ ਬਿਨਾਂ ਹੈ, ਅਤੇ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ ਕਿ ਇਹ ਕਿਸੇ ਬੁਰੀ ਭਾਵਨਾ ਅਤੇ ਦੁਰਭਾਵਨਾ ਤੋਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੋਵੇ। ਇਹ ਹੋਰਾਂ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਅਣਗਹਿਲੀ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਜਾਣਬੁੱਝ ਕੇ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਕੰਮ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਰਾਜ ਨੂੰ ਬੁਰੀ ਭਾਵਨਾ ਦਾ ਦੋਸ਼ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਹ ਕਦੇ ਵੀ ਰਾਜ ਦੇ ਹਿੱਸੇ ਤੋਂ ਨਿੱਜੀ ਦੁਰਭਾਵਨਾ ਜਾਂ ਦੁਸ਼ਮਣੀ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ। ਇਹ ਇੱਕ ਅਜੀਬ ਜਾਂ ਅਪ੍ਰਤੱਖ ਉਦੇਸ਼ ਨਾਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਕੰਮ ਹੈ। ਇਸਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ ਕਾਨੂੰਨੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਰਾਦਾ ਕੀਤੇ ਗਏ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਤੋਂ ਬਾਹਰਲੇ ਮਕਸਦਾਂ ਲਈ ਵਿਧਾਨਿਕ ਸ਼ਕਤੀ ਦਾ ਵਰਤੋਂ। ਇਸਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ ਦੂਜੇ ਦੇ ਨੁਕਸਾਨ ਲਈ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਜਾਣਬੁੱਝ ਕੇ ਉਲੰਘਣਾ, ਅਧਿਕਾਰ ਦੇ ਪੱਖੋਂ ਹੋਰਾਂ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਅਣਗਹਿਲੀ ਦੀ ਇੱਛਾ, ਜੋ ਕਿ ਇਸਦੇ ਨੁਕਸਾਨਦੇਹ ਕੰਮਾਂ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਗਟ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। (ਵੇਖੋ ADM, ਜਬਲਪੁਰ ਬਨਾਮ ਸ਼ਿਵਕਾਂਤ ਸ਼ੁਕਲਾ [(1976) 2 SCC 521 ; AIR 1976 SC 1207] , ਐਸ.ਆਰ. ਵੇਂਕਟਰਮਣ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤੀ ਸੰਘ [(1979) 2 SCC 491 ; 1979 SCC (L&S) 216 ; AIR 1979 SC 49] , ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ ਬਨਾਮ ਗੋਵਰਧਨਲਾਲ ਪਿੱਟੀ [(2003) 4 SCC 739] ; AIR 2003 SC 1941, ਬੀ.ਪੀ.ਐਲ. ਲਿਮਿਟੇਡ ਬਨਾਮ ਐਸ.ਪੀ. ਗੁਰੂਜੀਆ [(2003) 8 SCC 567] ਅਤੇ ਡਬਲਿਊ.ਬੀ. ਐਸ.ਈ.ਬੀ ਬਨਾਮ ਦਿਲੀਪ ਕੁਮਾਰ ਰਾਏ [(2007) 14 SCC 568 ; (2009) 1 SCC (L&S) 860] ।)”

ਚੁਣੌਤੀ ਦਿੱਤੇ ਫੈਸਲੇ:

22. ਕਿਸੇ ਵੀ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਪਹਿਲਾਂ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਫੈਸਲੇ ਚੁਣੌਤੀ ਦਿੱਤੇ ਸੋਧਾਂ ਦੇ ਰਾਹ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੇ। ਉਹ ਸਿਰਫ ਬਾਲੂ ਪੱਥਰ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਸਨ, ਜਦਕਿ ਚੁਣੌਤੀ ਦਿੱਤੇ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਇਸਨੂੰ ਸਾਰੇ ਛੋਟੇ ਖਨਿਜਾਂ 'ਤੇ ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ। ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ 13.03.2013 ਨੂੰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ ਸਾਰੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾਓਂ ਨੂੰ ਸੋਧੇ ਗਏ ਨਿਯਮਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਵਿਚਾਰਿਆ ਜਾਣ ਲਈ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਅਸਲ ਵਿੱਚ, ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੀ ਚੁਣੌਤੀ ਦਿੱਤੇ ਆਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਤਰਕਸੰਗਤਤਾ ਪਹਿਲਾਂ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਗਏ ਆਦੇਸ਼ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਹੈ। ਚੁਣੌਤੀ ਦਿੱਤੇ ਨਿਯਮ 1957 ਦੇ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 15 ਅਧੀਨ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸ਼ਕਤੀ ਦੇ ਵਰਤੋਂ ਵਿੱਚ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਉੱਪਰ ਦਰਜ ਕੀਤੇ ਫੈਸਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਨਾ ਤਾਂ ਕੋਈ ਅਧਿਕਾਰ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਇਹ ਸਰਕਾਰੀ ਜ਼ਮੀਨ 'ਤੇ ਇੱਕ ਅਰਜ਼ੀ ਦੇ ਜ਼ਰੀਏ ਵੇਸਟ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਕਾਨੂੰਨ ਇੱਕ ਸਮਰੱਥ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੁਆਰਾ ਸੋਧ ਲਿਆਉਣ ਵਿੱਚ ਪਾਰਟੀਆਂ ਨੂੰ ਸੁਣਨ ਦੀ ਸਹੂਲਤ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦਾ। ਹਾਈ ਕੋਰਟ, ਸਾਡੇ ਵਿਚਾਰਿਤ ਵਿੱਚ, ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮੁੱਦਿਆਂ ਨੂੰ ਗਲਤ ਸਮਝਿਆ ਹੈ ਇਹ ਗੱਲ ਨਜ਼ਰਅੰਦਾਜ਼ ਕਰਦਿਆਂ ਕਿ ਪਹਿਲੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਸ਼ਕਤੀ ਦਾ ਪ੍ਰਤਿਨਿਧਿਤਵ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਜੋ ਕਿ 1957 ਦੇ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 15 ਅਧੀਨ ਸਹੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਵਰਤਿਆ ਗਿਆ ਸੀ।

23. ਉਪਰੋਕਤ ਕਾਰਨਾਂ ਕਰਕੇ, ਸਾਨੂੰ ਚੁਣੌਤੀ ਦਿੱਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਫੈਸਲਿਆਂ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਸੰਕੋਚ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਅਸੀਂ ਐਸਾ ਹੀ ਕਰਦੇ ਹਾਂ। ਤਦਨੁਸਾਰ, ਇਹ ਸਾਰੀਆਂ ਅਪੀਲਾਂ ਮਨਜ਼ੂਰ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਨਤੀਜਤਨ, ਬਕਾਇਆ ਅਰਜ਼ੀ(ਆਂ), ਜੇ ਕੋਈ ਹੋਵੇ, ਵੀ ਨਿਪਟਾਈ ਜਾਂਦੀ(ਆਂ) ਹੈ। ਕੋਈ ਖਰਚਾ ਨਹੀਂ।

ਹੈੱਡਨੋਟਸ ਤਿਆਰ ਕੀਤੇ ਗਏ: ਨਿਧੀ ਜੈਨ

(ਮਦਦ ਨਾਲ: ਤਮਨਾ, ਐਲ.ਸੀ.ਆਰ.ਏ.)

ਮਾਮਲੇ ਦਾ ਨਤੀਜਾ : ਅਪੀਲਾਂ ਮਨਜ਼ੂਰ।

ਡਿਸਕਲੇਮਰ ਸਥਾਨਕ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਅਨੁਵਾਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਨਿਆ ਨਿਰਣਾਂ ਕੇਵਲ ਮੁਕੱਦਮੇਬਾਜ਼ਾਂ ਲਈ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਆਪਣੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਸਮਝਣ ਤੱਕ ਹੀ ਸੀਮਤ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਦਾ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਇਸਤੇਮਾਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ । ਸਾਰੇ ਵਿਹਾਰਕ ਅਤੇ ਅਧਿਕਾਰਤ ਮੰਤਵਾਂ ਲਈ ਨਿਆਂ ਨਿਰਣੇ ਦਾ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਸੰਸਕਰਣ ਪ੍ਰਮਾਣਿਕ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਅਮਲ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਇਸ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ।

Vasu Gupta
Advocate